

Broșură informativă pentru arhitecți, urbaniști, persoane cu dizabilități și organizații neguvernamentale

**30% persoane ignorate în
proiectarea mediului construit**

- 5%** Copii transportați în cărucior și în brate de părinți, bunici
- 3,7%** Persoane aflate în situație de handicap temporar
- 3,5%** Persoane cu handicap
- 17,4%** Persoane în vârstă de 65 de ani și peste

Echipa de autori:

Arh. Alin-Ștefan Nițescu

Arh. Rodica Moise

Andreia Moraru

Anna Maria Neagoe

Diana Chiriacescu

Monica Maria Stanciu

Dana Ududec

Corectură și editare:

Dana Ududec

Andreia Moraru

Ligia Moraru

Data:

Iunie 2015

Editor:

Asociația RENINCO România și

Fundația Transilvană Alpha

Promotor proiect:

Fundația Transilvană Alpha Tîrgu-Mureș (www.alphatransilvana.ro) este o organizație înființată în anul 1992 având caracter umanitar și de caritate, necondiționată politic, etnic, rasial și religios, cu scop nepatrimonial, de ajutorare a persoanelor cu dizabilități de ordin fizic și psihic și a celor vulnerabile social precum și a altor categorii de persoane aflate în dificultate. Fundația asigură secretariatul rețelei naționale Dizabnet (www.dizabnet.ro) a furnizorilor de servicii din domeniul dizabilității. Rețeaua Dizabnet reprezintă o inițiativă a peste 100 de organizații furnizoare de servicii din toate regiunile țării.

Partener:

Asociația RENINCO România – Rețeaua Națională de Informare și Cooperare pentru Integrarea în Comunitate a Copiilor și Tinerilor cu Cerințe Educative Speciale, București (www.renisco.ro). Înființată în anul 1998, organizația are misiunea de a integra în comunitate copiii și tinerii cu dizabilități și alte cerințe speciale, prin colaborarea membrilor în cadrul unei rețele naționale. Rețeaua RENINCO are ca membri nu doar ONG-uri, ci și profesioniști și părinți de copii și tineri cu dizabilități.

Colaboratori:

- Federația Organizația Națională a Persoanelor cu Dizabilități din România (ONPHR), constituită în 1994, cuprinde 75 de organizații neguvernamentale ale persoanelor cu dizabilități, dezvoltă programe vizând egalizarea șanselor, integrarea și incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. Aria sa de acoperire este de aproximativ 150.000 persoane cu dizabilități din România.
- Asociația Hans Spalinger Simeria, jud. Hunedoara (<http://ahs.ro/> sau <http://www.cpcsimeria.ro/>), fondată în 1990, activează în domeniul accesului la educație al copiilor cu dizabilități și a incluziunii active a persoanelor cu dizabilități. Promotoare a unor practici inovatoare de incluziune și participare activă, asociația susține demersurile de introducere a procedurilor de evaluare a nevoilor de servicii sociale în rândul persoanelor cu dizabilități și are foarte bune capacități de lobby și advocacy.
- Serviciul Public de Asistență Socială Simeria, jud. Hunedoara, este organizat și funcționează ca Direcție de Asistență Socială fără personalitate juridică în subordinea Consiliului Local al orașului Simeria, conform Hotărârii Consiliului Local nr.112/2014.
- Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități (ANPD), înființată ca organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, prin *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 86/2014 privind stabilirea unor măsuri de reorganizare la nivelul administrației publice centrale și pentru modificarea și completarea unor acte normative*, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 920 din 17 decembrie 2014.

CUPRINS

Ce trebuie să știe arhitecții și urbanistii despre persoanele cu dizabilități?.....	10
Cum să interacționăm cu persoanele cu dizabilități?.....	17
Ce trebuie să știe persoanele cu dizabilități despre arhitecți și urbanști	23
Cum definim accesibilitatea și alte concepte de bază din domeniul accesibilizării mediului?	31
Măsurăm accesibilitatea?	46
Simboluri privind accesibilizarea	54
Anexa 1: cadrul legal, norme și reglementări	60
Anexa 2: grilă de verificare a accesibilității	62
Referințe	65
Bibliografie	70

Ce trebuie să știe arhitecții și urbaniștii despre persoanele cu dizabilități?

Definirea dizabilității din perspectiva drepturilor omului

În România, problematica dizabilității a fost tratată aproape constant din perspectivă medicală, ceea ce a determinat abordări cu tentă caritabilă și cu influențe negative asupra politicilor sociale sectoriale din domeniu și, în special, asupra viziunii privind integrarea socială/profesională, viața și traiul independent al persoanelor cu dizabilități.

Termenul utilizat a fost constant cel de "handicap"¹ iar argumentația s-a bazat pe existența unui articol distinct în Constituția României. Cei doi termeni: *invaliditate* și *handicap* au constituit, pe parcursul mai multor etape legislative, mai mult repere de eligibilitate pentru acordarea de drepturi/facilități în cadrul politicilor de asistență socială de la nivel național și mai puțin au provocat seturi de măsuri pentru facilitarea integrării/incluziunii sociale.

Dizabilitatea este o dimensiune universală, inevitabilă, a diversității umane. Mentalitățile au evoluat în modul în care este considerată persoana cu dizabilități: de la un obiect al carității, în sarcina societății, la o persoană deținătoare de drepturi, activă și respectată în societate, care obligă la adoptarea unor atitudini de recunoaștere a drepturilor și libertăților fundamentale și la măsuri de asistență și suport, acolo unde este cazul, pentru exercitarea deplină a acestor drepturi.

"Persoanele cu dizabilități includ acele persoane care au deficiențe fizice, mentale, intelectuale sau senzoriale de durată, deficiențe care, în interacțiune cu diverse bariere, pot îngreuna participarea deplină și efectivă a persoanelor în societate, în condiții de egalitate cu ceilalți".²

Dizabilitatea este un termen generic pentru deficiențe/afectări ale funcțiilor și/sau structurilor organismului, în corelare cu limitări ale activității și restricții în participare. El denotă aspectele negative ale interacțiunii dintre individul, care are o afectare de natură organică sau funcțională, și factorii contextuali în care se regăsește (factori de mediu și personali).

Numai abordarea dizabilității din perspectiva drepturilor omului stabilește un continuum între problematica unei persoane cu deficiență, barierele create de mediu și politicile publice. Din această perspectivă, persoana cu dizabilități are aceleași drepturi ca oricare ființă umană, trebuie să-și asume responsabilități și, corelativ cu drepturile, are obligații.

Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități

Convenția Organizației Națiunilor Unite privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități³ reprezintă cel mai recent, specializat și cuprinzător document de drept internațional, care reafirmă drepturile omului în cazul persoanelor cu dizabilități și statuează obligațiile Statelor Părți de a respecta, proteja și asigura efectiv exercitarea acestor drepturi.

Convenția consacră o schimbare radicală de perspectivă în privința dizabilității – mai precis trecerea de la modelul medical la modelul social al dizabilității, bazat pe drepturile omului. Astfel, persoanele cu dizabilități nu mai sunt privite ca obiecte ale carității sau ale intervențiilor îndreptate exclusiv spre tratament medical sau protecție specială, ci reprezintă persoane cu drepturi depline, capabile de a lua decizii în condiții de egalitate cu ceilalți și de a-și controla propria viață.

Dizabilitatea, la rândul său, nu mai este considerată un atribut al persoanei, o consecință a deficienței sau un defect personal, ci este privită ca un concept în evoluție.

Dizabilitatea este un rezultat al interacțiunii dintre persoanele care au deficiențe fizice, intelectuale, mentale, senzoriale și diversele bariere cu care acestea se confruntă și care limitează participarea deplină și efectivă a persoanelor în societate, în condiții de egalitate cu ceilalți. Barierele pot fi foarte diferite: mediul fizic și mijloacele de comunicare inaccesibile, atitudinile negative sau discriminatorii, cadrul legal inadecvat pentru exprimarea propriilor decizii sau opțiuni, accesul dificil sau îngreunat la serviciile din comunitate, și multe altele.

În acest context, Convenția explică:

- modul în care statele trebuie să elaboreze politici și să încurajeze practici sociale care elimină aceste bariere;
- măsurile care trebuie luate pentru a crea cadrul în care persoanele cu dizabilități să își exprime opțiunile și să aibă control deplin asupra vieții lor (indiferent de dizabilitate);
- modul în care trebuie protejate și promovate drepturile și libertățile fundamentale ale persoanelor cu dizabilități, în societate.

Convenția și Protocolul său Opțional au fost adoptate de Adunarea Generală a Națiunilor Unite pe 13 decembrie 2006 și au intrat în vigoare, după ce primele 20 de state au ratificat documentul, pe 30 mai 2008. România a ratificat Convenția în noiembrie 2010, implementarea ei devenind obligatorie pentru Statul român. Aceasta înseamnă nu doar că întreg cadrul legal trebuie ajustat neîntârziat la prevederile Convenției ci, mai mult decât atât, România are obligația imediată de a adopta măsuri pentru realizarea efectivă a drepturilor persoanelor cu dizabilități, chiar dacă realizarea lor concretă va fi una progresivă. În același timp, statul nu poate să reducă măsurile de protecție sau sprijin deja existente, și trebuie să reprime orice legislații sau practici discriminatorii pe bază de dizabilitate.

Convenția subliniază, de asemenea, obligativitatea consultării și implicării persoanelor cu dizabilități în toate procesele de luare a deciziilor (mai ales cele politice sau legale), conform principiului "Nimic despre noi, fără noi!" Convenția conține articole specifice legate de participarea persoanelor cu dizabilități la aceste decizii (art.4(3), art.33).

Textul Convenției poate fi consultat aici: <http://www.legex.ro/Legea-221-2010-108508.aspx>

Persoanele cu dizabilități și organizațiile lor

Persoanele cu dizabilități se diferențiază între ele prin nevoile, capacitățile și interesele individuale, așa cum noi toți ne diferențiem.

"Deodată, într-o zi, îți înțepenesc picioarele și faci pipi pe tine. Nu contează vârsta. Poți să ai 15 ani, ori 60, ori 27. O tumoare pe coloană, un plonjon greșit în apă vara, o cădere de la înălțime, un accident vascular cerebral. Sau calci o secundă prea târziu pedala de frână.

Și te trezești la spital cu jumătate de corp mort, care rămâne al tău, dar e mort, nu îl mai simți și nu mai poți să îl controlezi în nici un chip. Ce-ți spune doctorul de medicina muncii după zilele în care te sature de plâns, pentru că, de obicei, mai mult de zece zile oricum nu te ține în spital după operație – așa e sistemul în unele locuri: „Ia certificatul acesta și du-te acasă omule, mănâncă-ți pensia, nu mai poți să faci nimic. Dacă încerci, s-ar putea să cazi și să te lovești la cap, să te accidentezi și mai rău!"

Sursa: <http://www.victorkapra.ro/2015/04/revolutia-scaunelor-rulante>

In România există un număr de 737.885 persoane cu dizabilități, la care se adaugă un număr aproape egal de persoane (686.619) care beneficiază de pensie de invaliditate⁴. În total, aceste două categorii de persoane reprezintă aproape 7,5% din totalul populației la nivel național, conform rezultatelor finale ale recensământului populației din 2011. Numărul persoanelor cu dizabilități instituționalizate, conform Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice este de 17.202⁵. Numărul persoanelor cu dizabilități angajate, conform aceleași surse, este de 30.556 de persoane, datele arătând o ușoară creștere față de anii precedenți, însă mult sub media europeană de 45,8%. Rata angajării este cea mai scăzută în România, Irlanda și Grecia, în timp ce Finlanda, Luxembourg și Danemarca au 70% dintre persoanele cu dizabilități incluse pe piața muncii⁶.

"În urmă cu aproape trei ani, am avut un accident de motocicletă. Mergeam regulamentar și un puști de 15 ani, care plecase cu mașina lui taică-său de acasă, m-a împins într-o bordură. Am avut coloana vertebrală fracturată și, de atunci, sunt paraplegic, nu îmi pot mișca membrele inferioare și folosesc un scaun. Acum am trecut de la un scaun ortopedic la unul activ. Astăzi vreau să fiu independent, vreau să folosesc singur scaunul activ, am o mașină adaptată, vreau să mă

descurc singur în societate și să îmi reiau viața de dinainte".
"Inițial, mi-a fost foarte greu, pentru că m-am trezit într-o altă lume, despre care nu știam nimic. După vreo șapte luni de la accident, l-am cunoscut pe F. (un alt coleg în scaun rulant - n.r.), care este mai vechi în «meserie», și am învățat multe de la el. Am văzut că se poate și să am o familie și să fiu independent, doar că sunt impedimente de genul borduri, trepte, lipsa accesibilității. [...] Eu, ca persoană activă, am limitat impedimentele, pentru că îmi urc singur scaunul în mașină și îl dau jos singur, indiferent de locul în care sunt. Dar o persoană în scaun ortopedic nu se poate descurca la fel. Cineva trebuie să îi fie însoțitor, să îl ajute la rampe, la borduri. În viața lui de persoană cu dizabilități, are nevoie de foarte mult ajutor, inclusiv la toaletă, dacă aceasta nu este adaptată".

Sursa: www.mediafax.ro/social/reportaj-eroii-in-scaun-rulant-isi-cer-dreptul-la-o-viata-normala

Societatea civilă, numită și sectorul non-profit, este cea de-a treia componentă a structurii societății moderne, alături de componenta politică (instituțiile fundamentale ale statului) și de cea economică (sectorul de afaceri).

"Societatea civilă" este o noțiune care descrie forme asociative de tip apolitic și care nu sunt părți ale unei instituții fundamentale a statului sau ale sectorului de afaceri. Astfel, organizațiile neguvernamentale - asociații sau fundații, sindicatele, uniunile patronale sunt actori ai societății civile, care intervin pe lângă factorii de decizie, pe lângă instituțiile statului de drept pentru a le influența, în sensul apărării drepturilor și intereselor grupurilor de cetățeni pe care îi reprezintă."⁷

Se mai poate defini societatea civilă ca un ansamblu al formelor de organizare care asigură "o solidaritate și o capacitate de reacție spontană a indivizilor și a grupurilor de indivizi față de deciziile statului și, în general, față de tot ce se petrece în viața de zi cu zi a țării."⁸

De multe ori, se face o confuzie între "societate civilă" și organizații nonguvernamentale sau neguvernamentale, denumite abreviat

ONG-uri. Pe lângă ONG-uri, societatea civilă include și alte forme de participare socială și civică, cum ar fi:

- asociații profesionale, de exemplu: Uniunea Arhitecților din România, Asociația Inginerilor Constructori, Asociația Psihologilor, Asociația Profesională a Transportatorilor, Colegiul Asistenților Sociali din România și altele;
- organizații politice (partide);
- organizații comunitare (fundații comunitare), de exemplu Asociația Română de Dezvoltare Comunitară;
- cluburi civice;
- cluburi sociale și sportive;
- media;
- altele, de exemplu: instituții culturale, sindicate, federații, compozesorate, universități, organizații religioase, mișcări ecologiste, organizații filantropice, camere de comerț, case de ajutor reciproc și altele.

Dincolo de aspectul instituțional, societatea civilă este formată din cetățeni, care, asociați sub diferite forme, participă la viața publică, influențează politicile, apără și promovează interesele populației. Aceste instituții și organizații sociale și civice constituie temelia unei democrații funcționale, implicându-se în luarea deciziilor privind dezvoltarea socială sau a deciziilor de interes public. O societate democratică reală se construiește în timp îndelungat. Un prim pas pentru existența unei democrații funcționale îl reprezintă prezența instituțiilor și mecanismelor democratice, iar societatea civilă, în acest context, este un astfel de mecanism care are rolul de a regla procesele care au loc în democrație⁹.

Organizațiile persoanelor cu dizabilități din România

Indexul Sustenabilității Organizațiilor Societății Civile 2013 – România, 2014 indică faptul că România are una dintre cele mai scăzute rate de afiliere la o organizație a societății civile, potrivit Eurobarometrului¹⁰ din martie 2013. Doar între 3 și 4 procente dintre români sunt membri în ONG, mult mai jos decât media europeană, de aproximativ 20%.

De asemenea, numărul organizațiilor neguvernamentale (nonprofit) înregistrate oficial în Registrul Național ONG¹¹ este 85.623, din care 65.642 sunt asociații și 17.963 fundații. Se estimează că doar sub o treime dintre acestea sunt active (au depus bilanț contabil în ultimul an fiscal).¹²

Domeniile de interes ale ONG-urilor sunt foarte diverse: social/caritabil, educație, sănătate, civic, profesional, cultural, sportiv, agricol, mediu, turism/dezvoltare, religios, dizabilitate și altele (ex: drepturile omului).

Spre deosebire de mișcarea persoanelor cu dizabilități din celelalte țări ale Europei, organizațiile reprezentative ale persoanelor cu dizabilități din România nu sunt suficient de vizibile, cunoscându-se puține lucruri despre numărul și rolul lor în promovarea și protejarea drepturilor persoanelor cu dizabilități, în lupta pentru eliminarea obstacolelor întâmpinate în ceea ce privește accesul la educație, piața muncii și participare socială.

Domeniile de interes ale ONG-urilor din domeniul dizabilității sunt, de asemenea, foarte diverse, de exemplu:

- protecția drepturilor copilului cu dizabilități;
- integrarea școlară și socială a copiilor cu dizabilități/promovarea educației incluzive;
- furnizarea de servicii copiilor, tinerilor și/sau adulților cu dizabilități (adulți cu probleme de sănătate mintală, cu mobilitate redusă etc.);
- furnizarea de servicii pentru adulții cu dizabilități intelectuale: locuință protejată și viață independentă;
- formare profesională și integrare pe piața muncii a tinerilor și adulților cu dizabilități;
- asigurarea unui nivel maxim de independență pentru utilizatorii de scaun rulant, integrarea socială și profesională a acestora.

Structuri ale ONG-urilor din domeniul dizabilității includ coaliții, rețele, federații, platforme comune, centre de resurse.

Cum să interacționăm cu persoanele cu dizabilități?

Ghidul de bune practici pentru o bună interacțiune cu persoanele cu dizabilități face următoarele sugestii generale¹³:

- 1. Comportă-te natural și cu respect**, așa cum ai dori să fii tratat și tu!
- 2. Nu presupune, întreabă!** Nu presupune nimic legat de o persoană cu dizabilități. Doar pentru că o persoană are o deficiență nu înseamnă că are și altele (de exemplu: o persoană într-un scaun rulant nu are neapărat și o deficiență intelectuală, iar o persoană nevăzătoare nu are neapărat o problemă cu auzul). Dacă nu ești sigur/ă că te porți în mod corespunzător sau folosești un limbaj adecvat, pur și simplu întreabă!
- 3. Contactul vizual** – uită-te întotdeauna direct la persoana cu care vorbești. Același lucru este valabil și în cazul în care aceasta este o persoană cu dizabilități.
- 4. Tratează persoanele cu dizabilități cu demnitate și respect**, nu cu condescendență și milă - nu vorbi de sus persoanelor cu dizabilități și nu te purta cu adulții de parcă ar fi copii. Nu pune persoanele cu dizabilități pe un piedestal și nu le vorbi cu exagerat entuziasm, de parcă, îndeplinind activități cotidiene normale, acesta ar fi un lucru extraordinar pentru ele.
- 5. Încurajează persoana să-și exprime opiniile** - dacă persoana este adultă, trateaz-o ca atare, iar dacă persoana este un copil, ascultă-l și încurajează-l.
- 6. Folosește un ton normal al vocii** – ridicarea vocii provoacă confuzie, iar dacă persoana nu înțelege, te va atenționa.
- 7. Asigură-te că evenimentele publice proiectate sunt accesibile**, prin luarea în considerare a nevoilor persoanelor cu dizabilități în faza de planificare. Dacă există o barieră de netrecut, anunță înainte de eveniment.
- 8. Respectă spațiul personal al persoanei cu dizabilități.** Exemplu: Păstrează o distanță de siguranță față de scaunul rulant, dacă persoana folosește unul. Nu te sprijini de scaunul rulant al unei persoane și nici nu-l utiliza fără permisiune.

Amintește-ți că un scaun rulant devine o extensie a corpului persoanei care îl folosește și este extrem de important pentru acea persoană. Același lucru este valabil pentru cârje, cadre și bastoane.

- 9. Atingerea.** Nu atinge sau nu te juca fără permisiune cu un câine-ghid care asistă o persoană cu dizabilități. În acest caz, câinele nu este un animal de companie, el este responsabil pentru siguranța proprietarului și este întotdeauna ocupat. Nu atinge o persoană care are o dizabilitate, decât dacă există un motiv bun (cum ar fi strângerea de mână în semn de salut sau cazul în care persoana a solicitat ajutor). Cu toate acestea, poți atinge ușor pe mână o persoană cu dizabilități de auz pentru a-i atrage atenția. Nu împinge niciodată scaunul rulant al unei persoane fără permisiunea acesteia. Nu te retrage dacă întâlnești o persoană cu SIDA; strânge-i mâna ca oricărei alte persoane - nu poți lua SIDA printr-o simplă atingere sau strângere de mână.
- 10. Nu evita folosirea unor termeni sau expresii comune** care conțin cuvinte ca "a vedea", "a merge" sau "a auzi" în preajma persoanelor cu dizabilități. A fi prea conștient de invaliditatea unei persoane poate provoca disconfort și stânjeneală.
- 11. Nu ocupa locurile special amenajate în autobuz,** nu folosi toaletele accesibilizate, nu parca în parcurile sau alte spații rezervate și destinate utilizării de către persoanele cu dizabilități. Ceea ce pentru unii este o alegere, pentru alții este o necesitate.
- 12. Nu uita să te relaxezi.** Cu toții facem greșeli. Dacă ai uitat vreo regulă de bună cuviință, cere-ți scuze. Important este să se păstreze simțul umorului și dorința de a interacționa.

De asemenea, *Ghidul de bune practici pentru o bună interacțiune cu persoanele cu dizabilități* include și recomandări generale privind interacțiunea cu persoane cu limitări specifice, prezentate mai jos:

Persoane cu deficiențe locomotorii

Atunci când întâlnești o persoană care folosește un scaun rulant reține următoarele:

- Dacă vrei să vorbești mai mult de câteva minute cu o persoană

aflată într-un scaun rulant sau mică de statură, întreabă persoana dacă și-ar dori să se mute într-un loc unde ați putea sta și vorbi la același nivel vizual. În acest mod, amândoi vă scutiți de un gât înțepenit. Dacă ai dubii, întreabă persoana ce preferințe are, dacă nu, ai putea lua loc sau sta în genunchi în fața persoanei.

- Evită gesturile nepotrivite, cum ar fi mângâierea persoanei cu dizabilități pe cap; cel mult, dedică acest semn de afecțiune copiilor. Nu descuraja copiii în a pune întrebări unei persoane aflate în scaunul rulant pe care îl folosește. O comunicare deschisă ajută de obicei în depășirea fricii și a ideilor preconcepute/eronate.
- Nu presupune că a folosi un scaun rulant este o tragedie și nu clasifica o persoană care folosește un scaun rulant ca "bolnavă". Un scaun rulant bine echipat poate oferi, de fapt, libertate în mișcare, contribuind la independența utilizatorului în viața de zi cu zi.
- Atunci când o persoană care folosește un scaun rulant "se transferă" într-un alt scaun, în mașină sau pe pat, este corect să lași scaunul rulant mereu la îndemână. În cazul în care crezi că ar fi cel mai bine să fie mutat, întreabă persoana care îl utilizează care este cea mai bună opțiune pentru ea.
- Vorbește unei persoane care folosește un scaun rulant, un baston sau cârje cu un volum normal al vocii.

Persoane cu deficiențe de auz

Atunci când vorbești cu o persoană care nu aude sau folosește un aparat auditiv, ține cont de următoarele:

- Pentru a-i atrage atenția, atinge ușor persoana pe umăr sau pe mână.
- Fii mereu poziționat cu fața spre interlocutor și vorbește rar și clar pentru a vedea dacă aceasta poate citi pe buze. Multe persoane cu deficiențe de auz sunt capabile să înțeleagă mesajul prin citirea buzelor vorbitorului.
- Este de preferat să lași persoana să preia conducerea în stabilirea modului de comunicare, cum ar fi labiolectura, limbajul semnelor sau cel scris.

- Cei care cunosc labiolectura se bazează pe expresii faciale și pe limbajul corpului pentru a înțelege mesajul transmis. Când vorbești, ține mâinile și alimentele departe de gură. Evită guma de mestecat, fumatul sau să îți acoperi gura în timp ce vorbești. Păstrează-ți mustața tăiată scurt.
- Nu este necesar să strigi, bilețele scrise te vor ajuta mai mult.
- În anumite cazuri, simplifică propozițiile și utilizează mai mult expresiile și limbajul corpului.
- Dacă ai observat că o persoană poartă un aparat auditiv, nu ridică vocea decât dacă persoana îți solicită acest fapt.

Persoane cu deficiențe cognitive

Când întâlnești pe cineva cu o deficiență de învățare sau o afectare a funcțiilor cognitive, să ai în vedere următoarele:

- Păstrează comunicarea simplă. Încearcă să folosești propoziții scurte și întrebări pentru o claritate mai bună.
- Concentrează-te pe un singur subiect o dată.
- Lasă-i timp suficient interlocutorului pentru a răspunde, a pune întrebări și a clarifica comentariile tale.
- Concentrează-te asupra persoanei atunci când îți răspunde și acordă atenție folosirii limbajului corpului.
- Dacă este cazul, repetă mesajele primite, pentru a confirma înțelegerea reciprocă.
- În cazul în care este necesar, consolidează informațiile cu imagini vizuale.
- Limitează utilizarea sarcasmului și a ironiei fine.

Persoane cu deficiențe de vedere

Atunci când comunică cu cineva cu deficiențe de vedere, ia în considerare următoarele sugestii:

- Când dorești să începi convorbirea, atinge persoana ușor pe braț sau adresează-te verbal, spunându-i numele pentru a-i obține atenția.
- La prima întâlnire cu o persoană cu deficiențe de vedere, prezintă-te pentru a-i permite să afle despre cine este vorba.

De asemenea, prezintă și celelalte persoane care sunt în încăpere, de exemplu: "În stânga mea se află Maria Ionescu".

- Într-o conversație de grup, clarifică verbal cui anume te adresezi: "Maria, ai fost la Paris?"
- Vorbește pe un ton normal al vocii - de obicei, o persoană cu deficiențe de vedere are auzul bine dezvoltat.
- Anunță atunci când te deplasezi dintr-un loc în altul și când conversația s-a încheiat.
- Când oferi locul unei persoane cu deficiențe de vedere, pune mâna persoanei pe spătarul sau brațul scaunului. Este valabil și pentru situația când oferi un obiect sau atunci când vrei să subliniezi unde se află un obiect.
- Când însoțești într-o cameră o persoană cu deficiențe de vedere, descrie mobilierul și locația unde se află fiecare piesă de mobilier, distanțele dintre ele etc.
- Fii exact când descrii amplasarea obiectelor, de exemplu: "Există o masă la patru metri de tine". De asemenea, limitează folosirea gesturilor, doar dacă le explici.
- Anunță persoana dacă pleci, astfel încât ea să nu continue să îți vorbească după ce ai plecat.

Persoane cu deficiențe de vorbire

Când întâlnești o persoană cu deficiențe de vorbire ține cont de următoarele:

- Acordă convorbirii toată atenția.
- Păstrează o atitudine încurajatoare mai degrabă decât una de corectare și fii răbdător.
- Ascultă cu atenție, cu răbdare și încearcă să înțelegi mesajul. Nu pretinde niciodată că înțelegi, nici nu întrerupe persoana în timp ce vorbește încercând să-i termini fraza. Repetă ceea ce ai auzit sau pune întrebări care necesită răspunsuri scurte, pentru a verifica dacă ai înțeles corect. Dacă nu reușești să înțelegi, spune-i direct sau roagă persoana să repete fraza, să folosească o altă propoziție cu același înțeles sau poate găsești alte modalități de comunicare (de exemplu, comunicarea scrisă).
- De multe ori, persoanele cu deficiențe de vorbire folosesc

diverse dispozitive sau tehnici pentru a îmbunătăți sau spori volumul și intensitatea vocii. Fii pregătit pentru a comunica cu cineva care folosește un sintetizator de vorbire sau o tastatură alfabetică.

Cele mai importante documente internaționale care conțin prevederi privind drepturile persoanelor cu dizabilități și dizabilitatea în general sunt:

- Convenția Națiunilor Unite privind drepturile copilului, ratificată de România prin Legea nr. 18/1990, republicată
- Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități, ratificată de România prin Legea nr. 221/2010
- Regulile standard privind egalizarea șanselor pentru persoanele cu handicap, adoptate de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite prin Rezoluția 48/96
- Clasificarea internațională a funcționării, dizabilității și sănătății, 2001 și Clasificarea internațională a funcționării, dizabilității și sănătății, versiunea pentru copii și tineri, OMS, 2007
- Carta socială europeană revizuită, adoptată la Strasbourg la 3 mai 1996, ratificată de România prin Legea nr. 74/1999
- Directiva Consiliului 2000/78/EC de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă, 27 noiembrie 2000, transpusă prin OG nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată în 2014
- Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene 2007/C 303/01
- Strategia europeană 2010-2020 pentru persoanele cu dizabilități: un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere, COM(2010) 636 final, Bruxelles, 15 noiembrie 2010
- Recomandarea Rec (2011)14 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind participarea persoanelor cu dizabilități la viața politică și publică.

Ce trebuie să știe persoanele cu dizabilități despre arhitecți și urbanisti

Despre un arhitect spunem că este un profesionist format pe baza unei curricule prin care dobândește competențe variate în funcție de care poate practica în diverse domenii: arhitectură, urbanism, peisagistică, restaurare, design (mobilier și decorațiuni interioare) etc.

Intr-o explicație mai simplă, arhitectul se ocupă cu proiectarea, designul și controlul calității unei clădiri sau a unui ansamblu de clădiri potrivit anumitor proporții și reguli, în funcție de caracterul și destinația construcțiilor. În sens larg, arhitectul este persoana care traduce nevoile omului în realitate, prin construcție. El este omul de legătură dintre beneficiar, constructor, ofertanții de tehnologii și materiale și diverși specialiști (inginer de rezistență, inginer de instalații sanitare și termice, inginer de instalații electrice, inginer topometrist, inginer geodez etc).

Profesia de urbanist, relativ nouă în România, implică achiziționarea de cunoștințe specifice în domenii specifice: proiectare urbană, management urban pentru orașe competitive, amenajarea teritoriului și dezvoltare regională, mobilitate urbană, peisaj și teritoriu.

Atât arhitecții cât și urbanistii iau decizii care influențează toate aspectele funcționale, tehnice și de siguranță ale unei construcții, respectiv funcțiile economice, sociale, culturale și administrative ale orașelor, regiunilor. Arhitecții și urbanistii construiesc pentru prezent și viitor în același timp.

Normativul din 2013 privind adaptarea clădirilor civile și spațiului urban la nevoile individuale ale persoanelor cu dizabilități

Un instrument la îndemâna arhitecților și urbanistilor

Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” a elaborat în 2012 un normativ¹⁴ care stabilește condițiile de calitate ale mediului construit, precum și un set minim de criterii pentru definirea

accesibilității clădirilor civile și ale spațiului urban pentru persoanele cu dizabilități.

Normativul se adresează: proiectanților, verifcatorilor de proiecte, experților tehnici atestați, executanților, proprietarilor, administratorilor și utilizatorilor obiectivelor de investiții (clădiri civile și spațiul urban) precum și autorităților administrației publice și organismelor de control.

Ce înseamnă spațiul urban	Ce sunt clădirile civile
• clădiri de locuit colective/ blocuri de locuințe • clădiri de interes și utilitate publică (cele care „cuprind spații în care se desfășoară activități în domenii de interes public general și/ sau comunitar și social și care implică prezența publicului temporar sau permanent în aria totală expusă”): spitale, policlinici, dispensare, sanatorii, centre de recuperare, cămine de bătrâni, creșe, grădinițe, școli, licee, bănci și instituții bancare, sedii ale instituțiilor publice, birouri, săli de spectacole, muzee, biblioteci, săli de sport, complexe comerciale, unități de alimentație publică, hoteluri, moteluri etc. (Normativ, Subsecțiunea 2:I.2.2. Construcții)	• căi de acces pietonale (trotuare și trasee pietonale) • rampe de acces pietonale între trotuar și carosabil • stații pentru transport în comun urban • parcaje supraterane și subterane pentru autoturisme • ghidaje pentru orientare și alte sisteme de informare (suprafețe tactilo-vizuale) • echipamente și mobilier stradal (cutii poștale, cabine telefonice, bancomate și automate, bănci și scaune, panouri indicatoare, reclame etc.)

Principalele domenii de utilizare ale normativului sunt următoarele:

- Proiectarea investițiilor noi pentru realizarea clădirilor civile și a spațiului urban;
- Proiectarea lucrărilor de intervenție pentru consolidarea, extinderea, modernizarea, modificarea și/sau transformarea clădirilor civile, precum și pentru modernizarea/ reabilitarea spațiilor urbane existente, chiar și a monumentelor istorice.

Cine beneficiază de acest normativ:

- Persoanele cu dizabilități– persoane cărora, datorită unor afecțiuni fizice, mentale sau senzoriale, le lipsesc abilitățile de a desfășura în mod normal activități cotidiene, necesitând măsuri de protecție în sprijinul recuperării, integrării și incluziunii sociale,¹⁵ persoane cu deficiențe mecanice și motrice ale membrilor (dificultăți la mers, utilizatori de scaun rulant, dificultăți de mișcare a brațelor), persoane cu deficiențe de vedere (vedere slabă, fără vedere) sau cu deficiențe auditive (auz slab, fără auz);
- Alte persoane cu limitări temporare sau ocazionale ale mobilității (persoane accidentate, femei însărcinate, persoane care transportă copii în cărucior și în brațe);
- Persoane care transportă obiecte;
- Persoane în vârstă etc.

Pentru a măsura gradul de accesibilitate a mediului în raport cu nevoile diferite ale oamenilor, normativul include și o grilă de verificare a accesibilității, precum și recomandări specifice pentru fiecare item din grilă. O versiune simplificată a grilei de verificare a accesibilității este prezentată în Anexa 2 cu titlu informativ. *Textul integral al Normativului poate fi consultat aici:* http://www.mdrap.ro/userfiles/reglementari_tehnice_O189.pdf

Cerințele Normativului privind adaptarea clădirilor civile și spațiului urban se aplică la proiectarea investițiilor pentru realizarea clădirilor civile și spațiului urban, după intrarea în vigoare a acestui act (Normativ, Subsecțiunea 2).

Conform rezultatelor finale ale Recensământul Populației și al Locuințelor 2011 **peste 6.000.000 de persoane, reprezentând aproximativ 30%** din totalul populației stabile a României ar trebui să fie beneficiarii acestui normativ:

3,50 % Persoane cu dizabilități

3,70 % Persoane care beneficiază de pensie de invaliditate

17,40 % Persoane vârstnice (65 ani și peste)

5,00 % Copii cu vârsta între 0-4 ani care în mod obișnuit sunt transportați în cărucior sau în brațe.

La aceste procente se mai adaugă femeile însărcinate, persoanele care transportă obiecte, alte persoane cu limitări de mobilitate temporare sau ocazionale ca urmare a unor cauze diverse (accidente, boli, fracturi, intervenții chirurgicale etc.).

În plus, „numărul de persoane cu vârsta de peste 65 de ani va crește de la 16% din populație în 2010 la 19,1% în 2020 . Aceste tendințe sunt observabile în întreaga UE, cu toate că există diferențe. Speranța de viață în România, de exemplu, este de 70 pentru bărbați și 77,5 pentru femei, în timp ce în Benelux este 77,9 pentru bărbați și 82,7 pentru femei”.¹⁸

„Incidența dizabilităților grave variază foarte mult de la o țară la alta pe măsura îmbătrânirii, însă dizabilitățile cu un grad scăzut și moderat tind să crească mai uniform odată cu creșterea duratei de viață. În România, datele privind dizabilitățile aferente îmbătrânirii sunt foarte limitate și nu sunt disponibile date privind tendințele pentru a estima ratele viitoare ale dizabilității. Însă în baza analizei datelor din Ancheta Uniunii Europene privind veniturile și condițiile de viață (EU-SILC), un total de 20% dintre românii cu vârsta mai mare de 65 de ani declară că se confruntă cu limitări puternice din cauza problemelor de sănătate”¹⁹. Se poate presupune că pentru un număr considerabil de persoane accesibilitatea va fi un domeniu semnificativ.

Aprobarea proiectelor de urbanism și arhitectură la nivel local și central

În România, executarea lucrărilor de construcții este permisă numai pe baza unei autorizații de construire sau de desființare, emisă în condițiile prevăzute de lege²⁰.

Acestea sunt câteva exemple de lucrări pentru care legea prevede obligatorie autorizația de construire:

- lucrări de construire, reconstruire, consolidare, modificare, extindere, schimbare de destinație sau de reparare a construcțiilor de orice fel și a instalațiilor aferente acestora; în cazul monumentelor, pe lângă lucrările menționate, este necesară autorizația și pentru protejare, restaurare și conservare;
- lucrări asupra căilor de comunicație de orice fel;
- împrejmuiri și mobilier urban, amenajări de spații verzi, parcuri, piețe și alte lucrări de amenajare a spațiilor publice.

Conform legii, autorizațiile se emit de președinții consiliilor județene, de primarul general al municipiului București, de primarii municipiilor, sectoarelor municipiului București, de primarii orașelor și comunelor (L50/1991, art.4).

Documentația necesară pentru lucrările de construcție include, printre altele, următoarele:

- Certificatul de urbanism (C.U.) – prin acest act solicitantul este informat de către autorități cu privire la regimul juridic, economic și tehnic al terenurilor și construcțiilor existente, în conformitate cu planurile urbanistice/de amenajare a teritoriului, după caz, stabilind cerințele urbanistice care urmează să fie îndeplinite în funcție de specificul amplasamentului, lista avizelor necesare în vederea autorizării (utilități, mediu etc).
- Documentația tehnică (D.T.) - se elaborează de proiectanți autorizați, în conformitate cu prevederile Legii nr. 50/1991, respectând cerințele certificatului de urbanism, conținutul actului administrativ al autorității competente pentru protecția mediului, avizele și acordurile cerute prin certificatul de urbanism; D.T. se însușesc și se semnează de cadre tehnice cu pregătire superioară.

- Proiect tehnic (P. Th.) – este o documentație tehnico-economică ce dezvoltă documentația tehnică și cuprinde soluțiile tehnice și economice pentru realizarea obiectivului de investiții (L 50/1991, Anexa 2, p.21).
- Detalii de execuție (D.E.) – cuprind reprezentări grafice care sunt elabore în baza P. Th. Rolul D.E. este de a detalia P.Th. în vederea executării lucrărilor de construcție autorizare (L 50/1991, Anexa 2, p.21²¹).

Controlul în domeniul executării lucrărilor de construcții, amenajării teritoriului, urbanism

Controlul se efectuează la niveluri diferite:

- La nivelul autorităților administrației publice locale și județene: Președinții consiliilor județene, primarii și organele de control din cadrul autorităților administrației publice locale au obligația să urmărească respectarea disciplinei în domeniul autorizării executării lucrărilor în construcții din raza lor; dacă prevederile legale din acest domeniu sunt încălcate, autoritățile au competența să aplice sancțiuni sau să se adreseze instanțelor judecătorești și organelor de urmărire penală, după caz (L 50/1991, art.27, al.1).
- La nivel județean: Arhitectul-șef al județului și personalul împuternicit al compartimentului de specialitate din subordinea acestuia urmăresc respectarea disciplinei în domeniul autorizării executării lucrărilor de construcții din raza lor teritorială; aceștia urmăresc și respectarea disciplinei în urbanism și amenajarea teritoriului legată de procesul de autorizare a construcțiilor (L 50/1991, art.27, al.2).
- La nivel național: Inspectoratul de Stat în Construcții și inspectoratele teritoriale ale acestuia exercită controlul în domeniul amenajării teritoriului, urbanism și executarea lucrărilor de construcții pe întreg teritoriul țării. Inspectoratele sunt competente să dispună măsurile și sancțiunile prevăzute de lege ca, de exemplu, oprirea executării lucrărilor de construire sau de desființare care nu respectă prevederile legii (L 50/1991, art.29, al.1 și 2).

Răspunderi și sancțiuni prevăzute de Legea 50/1991

Organele de control prevăzute de lege, care constată fapte care încalcă legea din domeniul autorizării executării lucrărilor de construcții (infracțiuni sau contravenții), fie iau măsuri și aplică sancțiuni contravenționale, dacă legea le oferă competență în acest sens, fie sesizează mai departe instanța de judecată sau organele de urmărire penală.

Legea 50/1991 prevede două categorii de sancțiuni: penale și contravenționale.

Infracțiunile prevăzute de lege se pedepsesc cu închisoare sau cu amendă și se referă la executarea unor lucrări fără autorizație, în anumite condiții, continuarea executării lucrărilor în ciuda faptului că s-a dispus oprirea acestora precum și întocmirea documentațiilor de către alte persoane decât specialiștii prevăzuți de lege (L 50/1991, art.24).

Pentru contravenții, legea prevede în mod expres sancțiunea amenzii și este exclusă sancțiunea avertismentului. Exemple de contravenții sunt: executarea sau desființarea lucrărilor fără respectarea prevederilor legale privind autorizația, continuarea executării lucrărilor autorizate fără solicitarea unei noi autorizații de construire de către investitor și executant; împiedicarea ori sustragerea de la efectuarea controlului; refuzul nejustificat sau obstrucționarea sub orice formă a accesului persoanelor fizice sau al reprezentanților persoanelor juridice la documentele prevăzute de lege. Odată cu aplicarea amenzii pentru contravenții se poate dispune și oprirea executării lucrărilor, precum și, după caz, desființarea construcțiilor.

Colaborarea între arhitecți și urbanisti și persoanele cu dizabilități

Normativele, standardele și reglementările sunt doar o parte a ecuației, pentru dezvoltarea eficientă a accesibilității. Cealaltă parte este înțelegerea problemelor legate de accesibilitate și cel mai bun mod de a face acest lucru este ca arhitecții și urbanistii să lucreze cu persoanele cu dizabilități pentru a afla și a înțelege modul în care acestea interacționează cu produsele, mediul, furnizorii de servicii, angajatorii etc.

Beneficiile includerii persoanelor cu dizabilități în echipa proiectului depășesc eforturile făcute în acest sens. Persoanele cu dizabilități, implicate încă de la începutul unui proiect, ajută arhitectii, urbanistii, designerii să fie mai eficienți, maximizând astfel rezultatele.

Astfel, soluțiile vor fi găsite cu atât mai repede cu cât problemele sunt înțelese mai bine, iar proiectanții pot pune în aplicare soluții creative și eficiente de accesibilitate.

Acest lucru e posibil dacă sunt incluse în proiectul de construcție, de amenajare sau de urbanism persoane cu diferite dizabilități și caracteristici. Persoanele cu dizabilități sunt la fel de diverse ca oricare alte persoane. Ele au diferite limitări funcționale (văz, auz, mobilitate etc.) și folosesc diverse tehnici de interacțiune, strategii de adaptare și tehnologie asistivă. Trebuie reținut că, de exemplu, un utilizator de fotoliu rulant nu îi va reprezenta pe toți utilizatorii de fotolii rulante. Dacă totuși numărul persoanelor cu dizabilități consultate nu e suficient, de mare ajutor este legislația în vigoare și - sperăm - că și acest material.

Autoritățile administrației publice locale au obligația să includă reprezentanți ai Autorității Naționale pentru Persoanele cu Handicap sau ai organizațiilor neguvernamentale ale persoanelor cu dizabilități în comisiile de recepție a lucrărilor privind clădirile de utilitate publică, privind căile de comunicație și transport, precum și clădirile de patrimoniu și istorice, conform prevederilor legale din Legea nr. 448/2006 republicată în 2008 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, la art. 62.

Cum definim accesibilitatea și alte concepte de bază din domeniul accesibilizării mediului?

Conceptul de accesibilitate

Pentru a se putea asigura implementarea efectivă a *Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități*, Comisia Europeană a adoptat în 15 noiembrie 2010, *Strategia europeană 2010-2020 pentru persoanele cu dizabilități: un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere*²¹ care stabilește prioritățile și planul de lucru pentru anii viitori.

Obiectivul general al acestei strategii este de a oferi persoanelor cu dizabilități capacitatea de a se bucura de drepturi depline și de a beneficia complet de participarea la viața socială și economică europeană. Strategia se axează pe eliminarea barierelor în opt domenii de acțiune principale: **Accesibilitate**, Participare, Egalitate, Ocuparea forței de muncă, Educație și formare, Protecție socială, Sănătate și Acțiune externă.

„Accesibilitatea” este ansamblul de măsuri și lucrări de adaptare a mediului fizic, precum și a mediului informațional și comunicațional conform nevoilor persoanelor cu dizabilități, factor esențial de exercitare a drepturilor și de îndeplinire a obligațiilor persoanelor cu dizabilități în societate - Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, cu modificările și completările ulterioare, art.5 p.2.

„Accesibilitatea” este definită ca fiind posibilitatea oferită persoanelor cu dizabilități de a avea acces, în condiții de egalitate cu ceilalți, la mediul fizic, la transporturi, la informații și la sisteme și tehnologii ale informației și comunicațiilor (TIC), precum și la alte infrastructuri și servicii. Strategia europeană 2010-2020 pentru persoanele cu dizabilități: un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere.

Participarea în societate a persoanelor cu dizabilități – fie pentru a avea un loc de muncă, fie pentru a merge la școală, fie pentru a consulta un medic sau pentru a participa la alegeri – este limitată sau

exclusă nu din cauza dizabilității lor, ci din cauza barierelor variate din comunitate, care pot include atât bariere fizice, informaționale, de atitudine, cât și legislația și politicile, în anumite cazuri.

Barierile sau obstacolele sunt factori din mediul unei persoane care, prin absență sau prezență, limitează acțiunea sau funcționarea persoanei și creează dizabilitatea. Posibile bariere pot fi: mediul fizic inaccesibil, lipsa unor tehnologii și dispozitive asistive relevante, atitudinile negative ale oamenilor față de dizabilitate, precum și serviciile, sistemele și politicile care fie nu există, fie ridică obstacole în calea implicării tuturor persoanelor cu deficiențe sau limitări funcționale în toate domeniile existenței.

Pentru persoanele cu dizabilități fizice aceste bariere ar putea include terenuri denivelate, uși grele sau pasaje înguste. De exemplu, o persoană care utilizează un scaun cu roțile ar putea fi exclusă de la participarea la o reuniune în cazul în care ușa din sala de ședință este prea îngustă pentru scaunul cu roțile, ori în cazul în care nu există rampă sau lift.

Inexistența sau insuficiența standardelor de accesibilitate în normativele de construcție sau faptul că profesioniștii din domeniu nu cunosc sau nu aplică aceste standarde pot constitui, de asemenea, bariere pentru persoanele cu dizabilități.

Strategia europeană 2010-2020 pentru persoanele cu dizabilități a identificat următoarele domenii în care eliminarea barierelor este prioritară:

- **mediul fizic** - clădirile, construcțiile și amenajările de utilitate publică - trebuie să permită accesul neîngrădit al persoanelor cu dizabilități;
- **transportul public** - rutier, feroviar, aerian și naval - trebuie să fie adaptat la nevoile persoanelor cu dizabilități;
- **mediul informațional și comunicațional** - servicii de informare și documentare accesibile persoanelor cu dizabilități;
- **alte infrastructuri și servicii** - servicii sociale proiectate și adaptate conform nevoilor individuale ale persoanei acordate la domiciliu, în comunitate, în centre de zi și centre rezidențiale, publice sau private.

În timp ce construirea unui mediu fizic accesibil este subiectul acestui material, am inclus mai jos informații privind celelalte trei domenii menționate pentru a avea o imagine globală a conceptului de accesibilitate, precum și a numeroaselor bariere și obstacole pe care le pot întâmpina în viața de zi cu zi persoanele cu dizabilități.

Transport public accesibil

Simplificând și generalizând, accesibilitatea în sectorul transporturi se poate aborda din următoarele perspective, astfel:

- **Infrastructura transporturilor:** accesibilitatea rețelelor de transport (străzi, autostrăzi, căi ferate, canale navigabile, culoare de zbor etc.), a terminalelor (aeroporturi, stații feroviare, autogări etc.) și a punctelor de schimb intermodal, cum ar fi de exemplu: instalarea unor amenajări de așteptare (scaune, refugii acoperite), facilitarea accesului la stații (rampe, indicatoare etc.), sisteme și instrumente informaționale diferite adaptate (sisteme de asistență vizuală, anunțuri vocale), asigurarea accesibilității fizice în zonele de așteptare și în vehicule (de exemplu, pentru fotolii rulante, cadre de mers, cărucioare pentru copii etc.), servicii de transport la cerere etc.;
- **Vehiculele:** autovehicule de toate tipurile, trenuri, avioane, vapoare etc. accesibile împreună cu toate aspectele ce țin de proiectare, construcție, adaptare, management etc.
- **Gestiunea transporturilor și controlul calității:** optimizarea sistemelor de transport, creșterea siguranței transporturilor (de exemplu, crearea unor condiții mai sigure în stații și în jurul acestora - iluminat mai bun), formarea în domeniul siguranței și securității, precum și creșterea gradului de sensibilizare pentru șoferi și călători etc.

În ceea ce privește infrastructura transporturilor, actuala legislație europeană în domeniul drepturilor călătorilor în vigoare din 2008 [Regulamentul (CE) 1107/2006] garantează dreptul la nediscriminare a persoanelor cu dizabilități sau cu mobilitate redusă²² precum și dreptul la informare cu privire la normele de siguranță aplicate de transportatori, dreptul la asistență gratuită în aeroport și la bordul

aeronavei, dreptul de a transporta în mod gratuit două articole de echipament de mobilitate și altele.

În domeniul transportului public feroviar și rutier, legislația europeană relevantă este reprezentată de Regulamentul (CE) nr. 1370/2007 privind serviciile publice de transport feroviar și rutier de călători și de abrogarea Regulamentelor (CEE) nr. 1191/69 și nr. 1107/70 ale Consiliului.²³ Regulament subliniază principiul nediscriminării în transportul public întrucât în accepțiunea Regulamentului, „transportul public de călători” reprezintă *„serviciile de transport de călători care sunt de interes economic general și care sunt prestate către public în mod nediscriminatoriu și continuu”* (art.2, lit.a). România este exceptată de la aplicarea regulamentului pe o perioadă de timp determinată.

În același timp, Regulamentul (CE) nr. 1371/2007 privind drepturile și obligațiile călătorilor din transportul feroviar statuează principiul conform căruia transportul feroviar de călători trebuie să fie în avantajul tuturor cetățenilor, iar persoanele cu dizabilități *„au în egală măsură cu toți ceilalți cetățeni dreptul la liberă circulație, la libertatea de alegere și la nediscriminare”* (preambul, p.10). Regulamentul prevede și implicarea persoanelor cu dizabilități în luarea deciziilor privind transportul feroviar. Astfel, articolul 19 intitulat *„Dreptul la transport”* prevede încă de la început că *„Întreprinderile feroviare și gestionarii de gară, cu implicarea activă a organizațiilor reprezentative ale persoanelor cu handicap și ale persoanelor cu mobilitate redusă, instituie și pun în aplicare reguli de acces nediscriminatorii pentru transportul persoanelor cu handicap și al persoanelor cu mobilitate redusă.”* și prevede numeroase alte drepturi ale persoanelor cu dizabilități și obligații ale statelor pentru accesibilizarea transportului. Prevederile Regulamentului CE) nr. 1371/2007 încă nu se aplică în România la data redactării acestei broșuri²⁴.

În ceea ce privește transportul rutier și feroviar la nivel național, dreptul la transport urban și interurban a fost prevăzut încă de la primul set de acte normative în domeniul dizabilității din România, atât pentru persoanele cu dizabilități cât și pentru însoțitorii acestora (gratuitate pe toate liniile la transportul urban cu mijloace de transport în comun de suprafață și cu metroul²⁵).

Nu există date disponibile în ceea ce privește accesibilitatea mijloacelor de transport în comun (autobuze, microbuze, tramvaie, metrou etc) inclusiv de la operatorii de taxi care să asigure accesul utilizatorilor de fotolii rulante sau alte dispozitive ajutătoare, singura excepție fiind rețeaua de metrou unde sunt în curs lucrări de accesibilizare (un număr de 45 de stații din cele 51 existente sunt dotate cu ascensoare pentru facilitarea accesului utilizatorilor cu mobilitate redusă)²⁶.

Pentru asigurarea calității în transportul public și a accesului neîngrădit al persoanelor cu dizabilități la transport și călătorie este necesară implicarea factorilor decizionali (autoritățile administrației publice, consiliile municipale, autoritățile de transport public sau departamentele de transport), a operatorilor (companiile de transport public), și mai ales a persoanelor cu dizabilități și a organizațiilor acestora.

Mediul informațional și comunicațional accesibil

Tehnologia Informației și a Comunicațiilor (TIC) a devenit indispensabilă pentru societatea de azi. Societatea Informațională presupune utilizarea tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC) în toate domeniile: în administrație (e-government), în afaceri (comerțul electronic), în educație (educație la distanță), în cultură (centre multimedia și biblioteci virtuale) și în modul de a lucra (lucrul la distanță). La baza acestor transformări se află utilizarea Internetului²⁷. Internetul influențează modul în care trăim, comunicăm, studiem, muncim, facem afaceri și petrecem timpul liber, chiar dacă avem sau nu dizabilități sau limitări funcționale temporare.

Tehnologia Informației și a Comunicațiilor se referă la tehnologia informației (computere: hardware și software), tehnologia telecomunicațiilor (telefoane și transmisii radio/TV) precum și la tehnologiile de rețea (internetul, inclusiv în zona telefoniei mobile, telefoniei Voice Over IP -VOIP, a comunicațiilor prin satelit și altor domenii aflate în cercetare).

Accesibilitatea TIC se referă la toate aspectele legate de accesul public la TIC oferite de operatorii și furnizorii de servicii din cele trei domenii de mai sus. "Accesul public" sau "servicii de comunicații de

acces public” se referă la serviciile TIC furnizate publicului, inclusiv persoanelor cu dizabilități.

Exemple de servicii electronice de utilitate publică disponibile la nivel național: www.e-guvernare.ro (asigură accesul persoanelor fizice și juridice la serviciile și informațiile instituțiilor administrației centrale și locale, cel mai utilizat serviciu fiind cel prin care sunt puse la dispoziție formularele on-line: <https://formularunic.e-guvernare.ro>) iar la nivelul autorităților publice centrale și locale www.ghiseul.ro (asigură o modalitate rapidă de plată a taxelor, impozitelor etc. și transparență în furnizarea de informații și servicii publice).

Accesibilitatea web

„Accesibilitatea web” este definită ca fiind capacitatea persoanelor cu dizabilități de a observa, înțelege, naviga și interacționa cu spațiul Web

Ghidul privind realizarea paginilor WEB pentru administrația publică centrală și locală din România, elaborat de Ministerul Comunicațiilor și Tehnologiei Informației în 2008²⁸ are ca scop asigurarea accesului la servicii electronice de utilitate publică în formate accesibile și tehnologii corespunzătoare tipurilor de dizabilități.

Ghidul de adresează

- Autorităților și instituțiilor publice din administrația publică centrală și locală implicate direct în procesul de informare și comunicare destinat persoanelor cu dizabilități, familiilor acestora, membrilor comunității.

Cine beneficiază

Beneficiază persoanele cu dizabilități senzoriale și motorii, de ex.:

- persoane cu deficiență de vedere (parțială sau totală), de auz (parțială sau totală);
- persoane cu una sau mai multe deficiențe/afectări motorii (paralizie cerebrală, hemipareză etc.);

- persoane cu dificultăți de învățare;
- persoane cu deficiențe cognitive și afecțiuni neurologice;
- persoane cu dificultăți de comunicare, de achiziție și dezvoltare a limbajului;
- persoane cu tulburări ale comportamentului adaptativ și social.

De exemplu, la proiectarea paginilor de WEB pentru persoanele cu deficiență de vedere (parțială sau totală) se vor avea în vedere, printre altele, următoarele aspecte:

- mărimea fonturilor paginilor web să poată fi schimbată (mărită sau redusă) ușor, eliminându-se dificultățile de navigare;
- imaginile să fie însoțite de text, cele complexe (grafice, diagrame etc.) să fie descrise;
- fișierele video sau audio să fie însoțite de text;
- se vor evita fișierele de tip pdf etc.

Serviciile electronice de utilitate publică sunt furnizate atât la nivel național (de ex: <https://formularunic.e-guvernare.ro>, www.e-licitatie.ro), cât și la nivelul autorităților publice centrale și locale (www.ghiseul.ro).

Textul integral al Ghidului de accesibilitate WEB poate fi consultat aici: [http://www.mcsi.ro/Minister/Domenii-de-activitate-ale-MCSI/Tehnologia-Informatiei/Ghiduri-IT-%281%29/Realizarea-paginilor-web-pentru-autoritatile-si-in/MCTI - Ghid_website_2008](http://www.mcsi.ro/Minister/Domenii-de-activitate-ale-MCSI/Tehnologia-Informatiei/Ghiduri-IT-%281%29/Realizarea-paginilor-web-pentru-autoritatile-si-in/MCTI_-_Ghid_website_2008)

Accesul la servicii sociale și facilități

Serviciile sociale au un rol foarte important în viața persoanelor cu dizabilități. Rolul lor este acela de a răspunde unor nevoi sociale (de sprijin, îngrijire, suport pentru activități și pentru dezvoltare personală etc.) și de a contribui la incluziunea eficientă a persoanelor în societate. Serviciile sociale sunt complementare celorlalte servicii publice care au, la rândul lor, o importantă funcție socială (ca de exemplu educația, serviciile medicale, serviciile de acces pe piața muncii locuirea, etc.)

Autoritățile administrației publice locale au responsabilitatea organizării și finanțării sau cofinanțării serviciilor sociale adecvate nevoilor speciale de îngrijire, asistare, educare și formare, recuperare/reabilitare, inserție/reinserție socială ale persoanelor cu dizabilități, în conformitate cu strategiile naționale, strategiile județene și planurile anuale proprii de acțiune.

Identificarea și evaluarea nevoilor sociale individuale, familiale sau de grup și elaborarea planurilor de intervenție pentru prevenirea, combaterea și soluționarea situațiilor de dificultate la nivelul unei comunități sunt elemente de bază pentru înființarea și acordarea serviciilor sociale, pentru elaborarea planurilor anuale de acțiune și a strategiei locale în domeniul social, toate acestea, contribuind la creșterea calității vieții și incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități.

De cele mai multe ori, se vorbește despre accesibilitatea serviciilor numai prin referire la spațiul fizic, însă conceptul de accesibilitate este mult mai larg. În capitolul dedicat accesibilității, *Legea nr. 448/2006* extinde cadrul obligațiilor de adaptare și la mediul informațional și comunicațional. De exemplu, bibliotecile publice au obligația să înființeze secții cu carte în formate accesibile persoanelor cu deficiențe de vedere sau de citire, angajații operatorilor de servicii bancare și poștale au obligația de a acorda asistență în completarea formularelor, la solicitare și altele. Autoritățile centrale și locale publice, precum și instituțiile centrale și locale, publice sau de drept privat, au obligația de a asigura servicii de informare și documentare accesibile persoanelor cu dizabilități și de accesibilizare a paginilor de internet proprii, de a utiliza pictograme etc.

Accesibilitatea presupune luarea în considerare în toate politicile, programele, serviciile și resursele din comunitate destinate persoanelor cu deficiențe/afectări, a aspectelor referitoare la cost, disponibilitate, proximitate, pentru a preîntâmpina crearea de noi bariere.

Adaptare rezonabilă

Conceptul de „adaptare rezonabilă” este definit de Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități astfel: *„modificările și ajustările necesare și adecvate, care nu presupun un efort disproporționat sau nejustificat (financiar sau constructiv), atunci când este necesar, într-un caz particular, pentru a permite persoanelor cu dizabilități să se bucure și să-și exercite, în condiții de egalitate cu ceilalți, toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului”²⁹*. Refuzul adaptării (rezonabile) a mediului pentru persoanele cu dizabilități de către cei care sunt obligați prin lege să facă acest lucru este considerată o formă de discriminare. Adaptarea face referire la toate aspectele și domeniile care permit realizarea, de către persoanele cu dizabilități, a drepturilor politice, civile, sociale, economice, culturale. Rolul acestor adaptări este acela de a neutraliza efectele negative ale unui mediu înconjurător limitativ pentru persoana cu dizabilități.

De aceea este important ca, atunci când analizăm care sunt adaptările necesare pentru persoanele cu dizabilități, să luăm în considerare accesul acestora la toate serviciile și resursele comunității (din domenii precum educația, serviciile de sănătate, ocuparea și locurile de muncă, locuirea, accesul la servicii publice în general, spațiile publice ale localității etc).

Un element important este și acela că adaptările nu se referă doar la amenajări de ordin fizic (rampe, uși și culoare largi, înălțimea la care sunt plasate obiectele și dispozitivele folosite de către persoanele cu dizabilități etc). Conceptul de adaptare rezonabilă se extinde la toate tipurile de ajustări care permit unei persoane cu dizabilități să participe la activitățile din comunitate, pe baze de egalitate cu ceilalți.

În domeniul ocupării de pildă, adaptarea rezonabilă reprezintă totalitatea modificărilor făcute de angajator pentru a facilita exercitarea dreptului la muncă al persoanei cu dizabilități³⁰. Astfel, adaptările pot fi de naturi diferite:

- un program de lucru diferit,
- adaptarea perioadelor de concediu,
- proceduri interne adaptate pentru persoanele cu dizabilități (de ex. procedurile de informare și comunicare internă, de

interviu, cele legate de evaluarea elevilor sau a angajaților etc.),

- adaptarea postului de lucru, dotările tehnologice,
- utilizarea unor servicii auxiliare sau servicii de suport (asistentul personal, profesorul de sprijin, mediatorul profesional etc.),
- asigurarea transportului la și de la domiciliu al materiilor prime și materialelor necesare activității persoanei cu dizabilități angajate la domiciliu;
- adaptarea tuturor modalităților de comunicare și informare, în formate accesibile tuturor persoanelor cu dizabilități, după caz.

Termenul „rezonabil” este important în contextul adaptărilor pentru persoanele cu dizabilități. Acest caracter „rezonabil” se analizează pentru fiecare situație și caz în parte și presupune evitarea unui cost disproporționat pentru adaptări, în raport cu scopul urmărit (acela al participării eficiente a persoanei cu dizabilități la activitatea sau serviciul respectiv).

Exemple de adaptări rezonabile pentru diferite tipuri de dizabilități:

- persoane cu deficiențe/afectări cognitive sau tulburări psihiatrice
 - ◇ asistent personal sau tutore, dacă e cazul,
 - ◇ suport pentru comunicare (pictograme, softuri adaptate, materiale scrise într-un limbaj ușor de înțeles),
 - ◇ program de muncă adaptat,
 - ◇ mesaje simple, clare,
 - ◇ proceduri adaptate de comunicare cu personalul, cunoscute de întregul personal,
 - ◇ factori perturbatori reduși (factori care afectează atenția și concentrarea),
 - ◇ servicii de sprijin (de ex. transport).
- persoane cu deficiențe/afectări fizice sau asociate
 - ◇ asistent personal,
 - ◇ suport pentru comunicare (computer și soft adaptat, afișaj adaptat pentru utilizatorii de fotoliu rulant),
 - ◇ servicii de transport adaptat,
 - ◇ adaptarea spațiului fizic (uși și porți mai mari și sisteme de deschidere adaptate, ascensoare, rampe etc.),

- persoane cu deficiențe/afectări senzoriale
 - ◇ asigurarea unui interpret pentru limbajul semnelor sau a unui asistent personal,
 - ◇ asigurarea unui suport adecvat pentru comunicare (materiale în limbaj Braille sau tipărite în 18 pt., dispozitive sonore sau luminoase, dictafon etc.),
 - ◇ utilizarea de pictograme, descriere sonoră sau tur tactil al exponatelor într-un muzeu,
 - ◇ amenajări pentru câini ghizi,
 - ◇ servicii de sprijin (de ex. transport).

Festivalul Național de Film pentru Nevăzători, primul eveniment cinematografic din România destinat persoanelor cu deficiențe de vedere, a avut loc la București, 15 - 19 mai 2015. În cadrul evenimentului au fost proiectate filme special accesibilizate pentru persoanele cu deficiențe de vedere. La intrarea în sală, acestea au primit câte un set de căști, iar în pauzele dintre replicile personajelor, un narator a oferit detalii suplimentare despre cum sunt îmbrăcate personajele, despre gesturi, mimică, atmosferă sau orice informații care pot facilita înțelegerea intrigii. Restul spectatorilor au urmărit filmul în condiții normale, dar oricine a dorit a putut experimenta vizionarea unui film cu cască audio.

Sursa: www.stiriong.ro

Nu există o listă de adaptări specifice fiecărui tip de dizabilitate, acestea bazându-se pe caracteristicile individuale ale persoanei cu dizabilități, pe resursele identificate și creativitatea celor care pun în practică soluțiile identificate. Totuși, adaptarea se face cu respectarea următoarelor principii:

- Adaptarea trebuie să respecte demnitatea persoanei.
- Solicitarea unei anumite adaptări trebuie să respecte confidențialitatea.
- Adaptarea trebuie să aibă ca scop integrarea persoanei cu dizabilități și nu segregarea sa, în afara solicitărilor exprese ale acesteia. (Adică: cu excepția cazurilor când se solicită în mod expres acest lucru).
- Adaptarea trebuie să asigure securitatea persoanei în mediul său.

Design universal

Acesta este un alt concept important, care se referă la proiectarea produselor, mediului, programelor și serviciilor, astfel încât să poată fi utilizate de către toate persoanele, în cel mai larg sens posibil, fără a fi nevoie de adaptări ulterioare, sau de un design specializat. Conceptul de design universal prevăzut în Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități a fost inclus în Normativul din 2013 privind adaptarea clădirilor civile și spațiului urban la nevoile individuale ale persoanelor cu handicap.

În principiu, este vorba de a gândi și construi de la început (din faza proiectării) produse, programe și servicii, astfel încât să nu mai fie nevoie de modificări ulterioare speciale pentru persoane cu dizabilități, vârstnici, sau alte categorii de persoane ce necesită adaptări. Un exemplu în acest sens poate fi accesul în clădirile de locuit colective - blocurile de locuințe: se poate construi o singură rampă de acces, care să poată fi utilizată atât de persoane cu copii în cărucior, de persoane care utilizează fotoliul rulant, de persoane vârstnice cu limitări de mobilitate etc.

Un grup de arhitecți, designeri, ingineri și cercetători americani de la Centrul pentru Design Universal, North Carolina State University, avocați ai conceptului de design universal, au elaborat șapte principii care pot fi aplicate atât pentru a evalua produsele existente, cât și pentru a ghida procesul de proiectare care implică discipline diverse și a educa proiectanții și consumatorii cu privire la caracteristicile produselor și mediilor celor mai utilizabile.³¹

Principiul 1: Utilizare echitabilă

Designul este util pentru oameni cu diverse abilități.

Principiul 2: Flexibilitate în utilizare

Designul întrunește o gamă largă de preferințe și abilități individuale.

Principiul 3: Utilizare simplă și intuitivă

Utilizarea produsului este ușor de înțeles, fără a se ține cont de experiență, cunoștințe, limbaj, sau nivel de concentrare.

Principiul 4: Informația este ușor de perceput

Designul furnizează utilizatorului informația necesară, fără a se ține cont de condițiile de mediu sau abilitățile lui senzoriale.

Principiul 5: Toleranța pentru eroare

Designul minimizează riscurile și efectele adverse ale acțiunilor accidentale sau neintenționate.

Principiul 6: Efort fizic redus

Produsul poate fi folosit eficient și confortabil și cu un minim de efort.

Principiul 7: Formatul și dimensiunea necesare pentru acces și utilizare

Trebuie prevăzute dimensiuni și spații corespunzătoare pentru acces, rază de acțiune, manipulare și folosire, indiferent de mărimea corpului, postură și mobilitate.

Mobilitate personală

Mobilitatea personală, în cel mai înalt grad posibil de independență a persoanelor cu dizabilități, se realizează inclusiv prin:

- Facilitarea mobilității personale a persoanelor cu dizabilități în modul și în momentul ales de aceștia și la un preț accesibil;
- Facilitarea accesului persoanelor cu dizabilități la mijloace, dispozitive de mobilitate și tehnologii de asistare și forme active de asistență și de intermediere de calitate, inclusiv prin punerea acestora la dispoziția lor, la un cost accesibil;
- Furnizarea de formare pentru dezvoltarea de abilități de mobilitate a persoanelor cu dizabilități și pentru personalul specializat care lucrează cu persoanele cu dizabilități;
- Încurajarea entităților care produc dispozitive de sprijin pentru mobilitate, dispozitive și tehnologii de asistare, să țină cont de toate aspectele legate de mobilitatea persoanelor cu dizabilități.

Tehnologie asistivă și de acces

Tehnologie asistivă și de acces - tehnologia care asigură accesul cu șanse egale al persoanelor cu dizabilități la mediul fizic, informațional și comunicațional - *Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, cu modificările și completările ulterioare, art. 5, p. 28.*

Tehnologiile de acces se referă la echipamentele hardware și aplicațiile software cu ajutorul cărora o persoană cu deficiențe/afectări poate utiliza tehnologia informațională cu tot ceea ce ține de aceasta. Cele mai cunoscute echipamente aferente tehnologiilor de acces sunt: afișajul Braille, sintetizatorul de voce hardware, imprimanta Braille, optaconul, magnificatorul (lupa), dispozitivele de recunoaștere a textului și citire a acestuia cu voce sintetizată.

Tehnologiile și dispozitivele asistive reprezintă orice articol, echipament sau produs care este utilizat în scopul de a crește, menține sau îmbunătăți capacitățile funcționale ale persoanelor cu dizabilități. Termenul este echivalent cu alți termeni din legislație sau din literatura de specialitate, precum: dispozitive sau mijloace ajutătoare, dispozitive de mobilitate, tehnologii de asistare, mecanisme de compensare etc. Progresele tehnologice, mijloacele și dispozitivele necesare persoanelor cu dizabilități pentru a se integra în viața socială și în special pe piața forței de muncă sunt foarte diverse.

În funcție de tipul deficienței sau afectării structurilor sau funcțiilor organismului, aceste dispozitive sunt foarte diversificate:³²

- mobilitate redusă: baston, cârjă, cadru de mers, fotoliu rulant manual sau electric, proteză mână/picior, scaune speciale, tacâmuri adaptate, scaun de duș/toaletă, robot de bucătărie, încălțăminte adaptată;
- vedere: ochelari, lupe, software pentru computer, baston alb, GPS pentru orientare în spațiu, sistem Braille pentru citit/scriș, reportofon/casetofon, șah Braille;
- auz: căști, aparat auditiv, telefon cu amplificator;
- comunicare: cartoane cu texte, table cu litere, simboluri, pictograme, desene etc.;

- comunicare electronică: dispozitiv de înregistrat sau voce sintetică;
- cunoaștere: liste de sarcini, calendare și organizatoare cu desene, instrucțiuni pe bază de desene, ceas manual / automat cu sonerie, telefon adaptat etc.;
- jucării și jocuri.

Exemple de tehnologii asistive pentru nevăzători în utilizarea calculatorului:

- Hardware: afișaj - tastatură - imprimante Braille, aparate pentru citirea textelor tipărite, recunoașterea vocală, aplicație pentru accesibilizarea paginilor Web
- Software: cititorul de ecran și sinteză vocal, vocile sintetice sunt programele cunoscute generic sub numele de TTS (Text To Speech).

Tehnologia asistivă poate fi completată de asistența vie asigurată prin câinii ghizi, care asistă persoanele cu dizabilități vizuale grave în viața de zi cu zi. Dotarea cu echipament tehnic adaptat tipului și gradului de handicap, asigurarea manualelor școlare în formate accesibile pentru elevii cu deficiențe de vedere, asigurarea interpreților autorizați ai limbajului mimico-gestual sau ai limbajului specific persoanei cu surdocecitate reprezintă câteva din mijloacele care contribuie fie la mobilitatea personală și la stimularea participării sociale fie, în caz de neasigurare, la abandon școlar, izolare și marginalizare socială.

Măsurăm accesibilitatea?

Nu există metode de măsurare a accesibilității care să ateste în ce măsură persoanele cu dizabilități au acces la mediul fizic, social, economic, educațional, medical și cultural, informațional și comunicațional. Limitările la acces sunt însă nenumărate, sunt vizibile și au constituit constant subiecte de dezbatere în cadrul organizațiilor neguvernamentale sau în presă.

Totuși, există inițiative atât la nivel național, cât și internațional care atrag atenția asupra exemplelor de bună practică în domeniu. Pentru a inspira profesioniștii din domeniu, arhitecți, urbanisti, designeri, dar și autoritățile decidente prezentăm mai jos câteva exemple.

Raport de audit al accesibilității spațiului public urban

O imagine a situației existente în București, Râmnicu Vâlcea și Arad și recomandări pentru o proiectare integrată favorabilă echității și incluziunii sociale sunt oferite în cadrul acestui raport³³. Auditul accesibilității este definit astfel: un mijloc prin care persoanele responsabile pentru mediul fizic urban sau pentru serviciile oferite cetățenilor să poată avansa în elaborarea unui plan sau a unei strategii de accesibilizare și punere efectivă în aplicare a îmbunătățirilor prevăzute, fie ele operaționale, de management sau fizice.

Raportul definește barierele în deplasare și furnizează un ghid al problemelor investigate pe durata deplasărilor în cele trei locații. Lista de verificare include indicatori cantitativi și calitativi. Indicatorii cantitativi exprimă situații care pot fi măsurate sau cuantificate (de ex. lățimea unui trotuar). Indicatorii calitativi exprimă - în principal - calitatea mediului care ține de obicei de judecata sensibilă a auditorului (de ex. netezimea pavajului).

Câteva exemple din această listă de indicatori sunt prezentate mai jos, dar textul integral poate fi consultat aici: <http://www.activewatch.ro/Assets/Upload/files/Raportauditurban.pdf>

Trotuare și alei pietonale

• Dimensiuni

- ◇ Cât de lat este spațiul pietonal "efectiv"? Este suficient pentru fluxul existent de pietoni și persoane cu nevoi speciale?
- ◇ Este potrivit pentru utilizarea scaunului cu rotile? Respectă standardele?
- ◇ Este suficient de lat pentru a permite pietonilor să treacă unul pe lângă altul și să evite obstacolele? Există probleme de congestie?

• Trepte / pantă/ rampă / balustradă

- ◇ Există alternativă pentru trepte?
- ◇ Există suficient contrast între trepte? Este marcat nasul treptei?
- ◇ Există o suprafață texturată? Sunt marcate prima și ultima treaptă?
- ◇ Cât de abrupte sunt rampele?
- ◇ Există spații de odihnă?
- ◇ Există balustradă conform standardelor?
- ◇ Există suficient spațiu de manevră pentru scaunul cu rotile?

• Signalistică

- ◇ Există semne stradale și sunt bine întreținute?
- ◇ Signalistica este prezentă, clară, concisă și corectă?
- ◇ Au fost plasate semnele într-o poziție adecvată pentru a fi vizibile?
- ◇ Există panouri de informare / hărți?
- ◇ Semnalizarea include timp și distanțe de călătorie?
- ◇ Sunt bine luminate?
- ◇ Sunt accesibile tuturor utilizatorilor?

• Mobilier stradal

- ◇ Este mobilierul stradal localizat astfel încât să se minimizeze abaterile și obstrucțiile?
- ◇ Există un contrast de culoare cu zona înconjurătoare?
- ◇ Sunt materiale non-reflectorizante pentru a reduce efectul de orbire?
- ◇ Este mobilierul stradal continuu, utilizând același tip de materiale și același cod de proiectare de-a lungul străzii?

- ◇ Sunt cabinele telefonice și ATM-urile bancare accesibile tuturor tipurilor de utilizatori?
- ◇ Sunt asigurate spații de ședere și sunt ele proiectate în mod corect?
- ◇ Sistemul de iluminat oferă o acoperire uniformă?
- **Traversări**
 - ◇ Traversările sunt sigure? Sunt situate pe traseele agreeate de oameni (desire line)?
 - ◇ Traversările sunt marcate cu pavaj tactil? Se află în bune condiții?
 - ◇ Bordurile sunt la nivelul carosabilului în zonele de traversare? Au capacitatea necesară? Au panta și înălțimea adecvate?
 - ◇ Există informație tactilă la începutul traversării, în refugiu și la finalul acesteia?
 - ◇ Există contrast de culoare care marchează traversarea?
 - ◇ Butoanele situate pe semafoare sunt la îndemâna tuturor utilizatorilor?
 - ◇ Există atenționare acustică pentru utilizatorii cu deficiențe auditive?
 - ◇ Zonele de refugiu/așteptare au suficientă capacitate pentru a acomoda cererea?
 - ◇ Timpii de așteptare la semafor sunt suficienți pentru a traversa strada?
 - ◇ Există traversări subterane? Ar fi mai potrivite unele de suprafață?
- **Obstrucții**
 - ◇ Există arbori, arbuști, copertine de magazine sau panouri ce reprezintă obstacole deasupra capului?
 - ◇ Spațiile verzi sunt bine întreținute? Sunt la o înălțime acceptabilă?
 - ◇ Afectează, de asemenea, lățimea trotuarului sau vizibilitatea?
 - ◇ Există obstacole temporare, cum ar fi mașini parcate, panouri ale magazinelor, terase ale restaurantelor, lucrări pe stradă? Afectează libera deplasare a pietonilor?
 - ◇ Există riscuri specifice pentru persoane cu deficiențe de vedere?

Transport public

- Stațiile
 - ◇ Există stații acoperite dotate cu facilități pentru așteptare (bănci)?
 - ◇ Există informații și hărți accesibile tuturor utilizatorilor?
 - ◇ Există un punct de informare/ajutor audio?
 - ◇ Există suficient spațiu pe trotuar pentru a acomoda atât utilizatorii în așteptare cât și trecătorii?
- Îmbarcarea în autovehicule
 - ◇ Autobuzele sunt dotate cu rampe pentru îmbarcare? Este panta accesibilă?
 - ◇ Accesul și ieșirile sunt obstrucționate în vreun fel?
 - ◇ Există pavaj tactil în stații?
 - ◇ Vehiculul se poate poziționa paralel zonei de așteptare?

Hărțile de accesibilitate

Pentru a încuraja și a accelera eforturile de îmbunătățire a accesibilității în clădirile de interes public, Fundația Motivation România oferă servicii de evaluare a accesibilității³⁴, acordând Marca Accesibilității Motivation instituțiilor publice și private care îndeplinesc criteriile auditate de experții fundației. Marca Accesibilității Motivation este înregistrată la Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci.

Harta accesibilității este o sursă de informații utile pentru persoanele în fotoliu rulant care centralizează date despre spațiile accesibile în România pe trei paliere: accesibil, moderat accesibil și inaccesibil. Metodologia utilizată evaluează pentru fiecare obiectiv în parte elementele definitorii ce privesc accesibilitatea persoanelor aflate în fotoliul rulant: existența rampelor de acces cu respectarea dimensiunilor și pantelor impuse prin normative, înălțimea treptelor exterioare acolo unde nu există rampe, dimensiunile deschiderilor ușii liftului și existența spațiilor de manevră, existența unor denivelări între diferite zone, a pragurilor și modul de preluare a acestora, dimensiunile grupurilor sanitare dedicate persoanelor cu dizabilități și existența echipamentelor adecvate.

Informații utile despre locurile accesibile auditate aici: <http://www.accesibil.org/>

Premii europene pentru accesibilitate

Gala Persoanelor cu Dizabilități, eveniment organizat anual de ActiveWatch – Agenția de Monitorizare a Presei și Fundația Motivation România sub patronajul Reprezentanței Comisiei Europene în România și susținut de TVR și Special Olympics România, recunoaște această nevoie și eforturile făcute în acest sens de către companiile sau instituțiile care și-au accesibilizat sediile sau au adaptat locurile de muncă pentru persoanele cu dizabilități. Categoria "Porți deschise" premiază organizațiile, companiile și instituțiile care și-au deschis porțile tuturor categoriilor de public, inclusiv persoanelor cu dizabilități, prin accesibilizare. Rampele de acces, lifturile, semnalele sonore pentru nevăzători, site-urile accesibilizate, tehnologia asistivă sau toaletele accesibilizate sunt câteva din ceea ce presupune o accesibilizare corectă.

Biblioteca Națională a României (BNR), care participă activ la dezvoltarea unei societăți incluzive prin accesibilizarea informațiilor și a spațiului pentru mai multe tipuri de dizabilități a luat premiu în 2014³⁵. Pe lângă metodele inovative implementate în ultimii ani, cu ajutorul cărora a fost deschis accesul la informație și s-a facilitat accesul la locurile de muncă al persoanelor cu dizabilități, BNR oferă asistență, prin telefon sau e-mail, tuturor instituțiilor și persoanelor care doresc să cunoască mai multe despre accesibilizarea informației. În plus, acțiunile de conștientizare derulate au crescut numărul utilizatorilor cu dizabilități care au folosit ulterior produsele și serviciile bibliotecii. Criteriile de jurizare utilizate sunt:

- Accesibilizarea sediului companiei sau instituției, a locului de muncă sau a transportului public pentru persoane cu dizabilități (rampe, sisteme de atenționare audio/vizuală, toalete, intrări adaptate, parcări, tehnologie asistivă);
- Investiții în facilitarea accesului la locul de muncă și în comunitate pentru persoanele cu dizabilități angajate;
- Acțiuni de conștientizare a personalului, publicului privind necesitatea accesibilizării.

Premiul european de excelență pentru turism accesibil, concurs organizat de Autoritatea Națională pentru Turism, lansat de Comisia Europeană în 2013, are ca obiectiv principal selectarea practicilor, soluțiilor sau a inițiativelor de excelență din sectorul turistic care au îmbunătățit accesul tuturor vizitatorilor, în special al celor cu dizabilități. Premiile acordate sunt la Categoria Cazare și alimentație: Premiul I pentru Complexul President, Băile Felix –iar la Categoria Patrimoniu național, cultură, divertisment, agrement: Premiul I pentru Primăria Municipiului Piatra Neamț.³⁶

Premiul național anual „Destinații Europene de Excelență” cu tema Turism accesibil. Comuna Jurilovca, câștigătoarea concursului³⁷ organizat de către Autoritatea Națională pentru Turism a primit sigla EDEN (European Destinations of Excellence) în anul 2013. Criteriile pentru evaluarea ofertei de turism accesibil pentru turiști, indiferent de nevoile lor speciale, limitări de mobilitate, dizabilități sau vârstă au inclus:

- destinație fără obstacole (infrastructură și facilități);
- destinație accesibilă prin mijloace de transport adecvate pentru toți utilizatorii;
- serviciile oferite sunt de înaltă calitate și livrate de personal calificat;
- activitățile, exponatele, atracțiile permit participarea tuturor turiștilor;
- sistemele de rezervare, site-uri web și servicii furnizează informații accesibile tuturor.

Mai multe informatii aici: http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/eden/destinations-2013/index_en.htm

Premiul european pentru orașele care răspund nevoilor de accesibilitate ale tuturor cetățenilor, o inițiativă a Comisiei Europene menită să recompenseze orașele mai accesibile persoanelor cu dizabilități și persoanelor vârstnice - **ACCES CITY AWARD 2014, ediția 4**³⁸.

Scopul competiției este de a sublinia importanța dezvoltării și implementării în orașe a politicilor și practicilor care recunosc nevoile numărului aflat în continuă creștere a persoanelor cu dizabilități și a persoanelor vârstnice, ilustrând o largă gamă de inițiative, de la

politici pentru locuințe accesibile, la locuri de joacă pentru copii și un sistem de informare privind transportul public.

Câștigătorii din 2014 și orașele premiate cu „mențiuni speciale” participante la competiție sunt orașe cu peste 50.000 locuitori, care au pus în practică măsuri creative de creștere a accesibilității, cu diferite provocări topografice și cu diferite fundaluri socio-economice. Pentru multe dintre ele accesibilitatea a fost un obiectiv stabilit demult, pentru altele o prioritate de dată recentă. La fel ca și în anii precedenți, factorul comun care a unit orașele premiate a fost puternicul angajament politic la nivelul orașului, precum și o strânsă relație de respect reciproc și cooperare între autoritățile orașului și comunitatea persoanelor în vârstă și cu dizabilități. Aceste orașe sunt Göteborg (Suedia), Grenoble (Franța), Poznań (Polonia), Belfast (Regatul Unit), Dresda (Germania), Burgos și Málaga (Spania).

Studiu internațional privind accesibilitatea - Proiectul Zero: Pentru o lume fără bariere

Proiectul ZERO - inițiat în 2010 de Fundația Essl, Austria – este un proiect internațional de mare anvergură care se derulează în mod continuu începând cu anul 2011, în parteneriat cu World Future Council din 2011 și cu Centrul Fundației Europene din 2013. Proiectul ZERO oferă un exemplu referitor la procesul de accesibilizare în sensul proiectării și adaptării mediului fizic, social, economic, educațional, medical și cultural, informațional și comunicațional, astfel încât persoanele cu dizabilități să se bucure pe deplin de toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

Peste 1000 de experți din 130 de țări au contribuit la elaborarea, în fiecare an, a unui studiu privind stadiul implementării Convenției ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, cu accent pe câte unul din aspectele cheie: Angajarea în muncă (2012-2013), Accesibilitatea (2013-2014)³⁹, Viața independentă și participarea politică (2014-2015), urmând ca Educația să fie abordată în 2015-2016. Rezultatul este o diagnoză a modului în care fiecare țară analizată a reușit să progreseze în accesibilizarea mediului pentru persoanele cu dizabilități, pe baza unor indicatori stabiliți de către rețeaua proiectului ZERO, la nivel internațional.

Cele 12 întrebări care indică gradul de accesibilitate al unei țări sunt prezentate mai jos:

- **Sistemul de achiziții publice** - include obligații-reglementări privind accesibilitatea la mediul fizic, informațional și comunicațional pentru toate persoanelor cu dizabilități?
- **Website-uri accesibile** - există prevederi/cerințe legale pentru ca web-siturile serviciilor publice să fie accesibile tuturor persoanelor cu dizabilități?
- **Servicii publice de protecție socială** – există comunicare și informare privind furnizarea de servicii publice pentru toate persoanele cu dizabilități?
- **Programe Radio și TV** – există programe accesibile pentru toate tipurile de dizabilități?
- **Servicii de TAXI** - există servicii de transport adaptate (rezervare și mașini adaptate)?
- **Informații privind accesul la turism, sport, timp liber** – există informații de încredere privind accesibilitatea turismului, activităților sportive și de timp liber și facilități în orașul tău?
- **Linii de telefon de urgență** – sunt accesibile liniile principale de urgență (poliție, pompieri, ambulanță) tuturor persoanelor cu dizabilități?
- **Formarea studenților din domeniul ICT** – frecventează studenții cursuri obligatorii despre soluții de design inclusive?
- **Formarea arhitecților și inginerilor** – frecventează arhitecții și inginerii cursuri obligatorii despre design universal ?
- **Informații privind serviciile bancare** - există informații accesibile tuturor, de ex. despre conturi bancare, împrumuturi, ipoteci etc.?
- **ATM pentru toți** - sunt accesibile pentru toate persoanele cu dizabilități?
- **Telefoane mobile pentru toți** – sunt telefoanele mobile disponibile pentru toate persoanele cu dizabilități?

Simboluri privind accesibilizarea

O serie de simboluri sunt folosite frecvent în reprezentarea elementelor relevante pentru persoanele cu dizabilități, în activitățile de zi cu zi și în mediul public. Prezentăm mai jos cele mai utilizate simboluri de acest tip (material preluat din Ghidul de bune practici pentru o bună interacțiune cu persoanele cu dizabilități, Raluca Oancea & Chris van Maanen⁴⁰):

Simbolul de Accesibilitate

Simbolul scaunului cu roțile ar trebui să fie folosit numai pentru a indica accesul pentru persoanele cu mobilitate redusă, inclusiv utilizatorilor de scaune rulante. De exemplu, simbolul este folosit pentru a indica o intrare accesibilă, o toaletă sau că un telefon este la înălțime redusă pentru utilizatorii de scaune cu roțile. Amintiți-vă că o accesibilizare este inutilă dacă nu poate fi folosită. Atenție, o rampă de intrare nu este complet accesibilă, dacă nu există bordură până la nivelul rampei, iar un lift nu este accesibil dacă la acesta se ajunge doar urcând scări.

Accesul persoanelor cu deficiențe de vedere

Acest simbol indică accesul pentru persoanele nevăzătoare sau cele care au vederea slabă și este cel mai bine utilizat în locuri cum ar fi: un tur cu ghid al unui obiectiv turistic, un tur tactil sau o expoziție unde exponatele pot fi atinse. Semnele și materialele de prezentare ar trebui să fie produse în culori contrastante și tipărite în mod clar într-o formă cât mai mare. Descrierea audio a spectacolelor.

Audio-descrierea spectacolelor (la teatru)

Descrierea audio este o descriere vie a personajelor, expresiilor lor, acțiunilor, costumelor și decorurilor, care este transmisă persoanelor cu dizabilități de vedere prin intermediul căștilor. Acest lucru se întâmplă discret între replici, pentru a oferi celor care nu pot vedea asistență în aspectele vizuale ale programului. Tururi tactile sunt uneori disponibile pentru persoanele cu dizabilități vizuale.

Telefon cu control de volum

Acest simbol indică locația de telefoane care au volum reglabil și sunet amplificat sau cu posibilitatea unui volum ajustabil.

Descriere audio pentru TV, video și filme

Acest serviciu face televiziunea, clipurile și filmele mai accesibile pentru persoanele cu dizabilități de vedere. Descrierea elementelor vizuale este asigurată de o persoană instruită în Descrieri Audio prin Programul Audio Secundar (PAS) a televiziunilor și prin intermediul monitoarelor echipate cu sunet stereo.

Descriere audio pentru TV, video și filme

Acest serviciu face televiziunea, clipurile și filmele mai accesibile pentru persoanele cu dizabilități de vedere. Descrierea elementelor vizuale este asigurată de o persoană instruită în Descrieri Audio prin Programul Audio Secundar (PAS) a televiziunilor și prin intermediul monitoarelor echipate cu sunet stereo.

Descriere audio live

Un serviciu pentru persoanele cu dizabilități de vedere care face artele vizuale mai accesibile. O persoană instruită în Descrieri Audio oferă descrieri și comentarii live (prin căști și un transmițător mic), constând din descrieri concise, obiective ale elementelor vizuale: de exemplu, un spectacol de teatru sau o expoziție de arte vizuale la un muzeu.

Tipărire accesibilizată

Măsura mare de imprimare este indicată prin cuvintele: "Large Print", tipărite în 18 pt sau cu un text mai mare. În plus, pentru a indica faptul că versiunile de imprimare mare de cărți, broșuri, fluturașe, prezentări de muzeu și programe de teatru sunt disponibile, puteți folosi simbolul pe formularele de conferință pentru a indica faptul că materialele de imprimare pot fi furnizate în caractere mari. Tipărirea în Sans Serif sau Sans Serif modificat cu un contrast bun este foarte recomandat, și ar trebui să se acorde o atenție deosebită redactării literelor și spațierii cuvintelor.

**Large
Print**

Subtitrări (Closed captioning - CC)

Subtitrările permit persoanelor cu deficiențe de auz să citească o transcriere a părților audio ale unui film, expoziție sau alte prezentări. În timp ce filmul rulează, subtitrările transcriu (chiar dacă nu întotdeauna cuvânt cu cuvânt) dialogurile și alte sunete relevante.

Subtitrare deschisă (Open captioning - OC)

Acest simbol indică faptul că subtitrările, care transformă dialogul și alte sunete în varianta text, sunt afișate pe caseta video, film, program de televiziune sau expoziție audio. Subtitrarea deschisă este preferată de mulți, inclusiv de cei cu deficiențe de auz, dar și de persoanele pentru care limba vorbită în film nu este limbă maternă. De asemenea, îi ajută pe copii să învețe cum să citească și se păstrează nivelul de zgomot la minim în muzee și restaurante.

Sisteme de ascultare asistată

Aceste sisteme transmit sunetul prin proteze auditive sau căști. Acestea pot fi cu infraroșu, sistem circular sau FM. Sistemele portabile ar putea fi puse la dispoziție de aceiași furnizori de la care se pot achiziționa echipamente audiovizuale utilizate în conferințe și întâlniri.

Mașina de scris – telefon (TTY)

Cunoscut sub numele de telefon text (TT), sau dispozitiv de telecomunicații pentru surzi (TDD), TTY este un dispozitiv de telefonie care este utilizat împreună cu telefonul (și numărul de telefon) pentru comunicarea între neauzitori, persoane cu deficiențe de vorbire și auzitori.

Simbolul pentru informații

Cea mai valoroasă comoditate a societății de astăzi este informația, iar pentru o persoană cu dizabilități, este esențială. De exemplu, simbolul ar putea fi utilizat ca să indice locația biroului de informații sau a biroului de securitate, unde există informații sau mai multe materiale specifice cu privire la servicii accesibile, cum ar fi materiale "Large Print", înregistrări materiale video sau tururi în limbajul semnelor.

Scuter electric

Simbolul scuterului electric poate fi folosit pentru a desemna un loc de parcare. În cazul în care există o priză electrică disponibilă pentru reîncărcarea vehiculului, acest lucru poate fi indicat prin combinarea simbolului cu simbolul pentru un punct de reîncărcare.

Cărți, reviste etc. în „Large Print”

Materialele de imprimare de mari dimensiuni trebuie să aibă o dimensiune de font de preferință 14 pt, dar în orice caz nu mai puțin de 12 pt. Mărimea font-ului 13-14 pt ar trebui utilizată în principal în materiale destinate pentru cititorii de toate vârstele. În cazul în care publicul țintă este format în mare parte din persoane care au deficiențe de vedere, dimensiunea fontului recomandată este de 16 pt. Spațierea între linii ar trebui să fie cu 1-4 puncte mai mare decât dimensiunea fontului. Contrastul între fundal și text este chiar mai important decât dimensiunea fontului. Un text negru pe un fundal alb oferă cel mai bun contrast. Caracterele trebuie să fie simple și lizibile. Fonturi, cum ar fi Arial, Georgia, Gill, Helvetica și Verdana sunt bune. Lizibilitatea prevede să existe diferențe clare între litere și alte simboluri. Fiecare semn ar trebui să fie identificat individual. Trebuie să fie posibil să se recunoască fiecare caracter rapid și corect. Textul cu litere mici este mai ușor de citit decât un text cu majuscule. Literele mici sunt mai diverse între ele decât majusculile și, prin urmare, mai ușor de identificat. Un text scris cu majuscule, subliniat

sau înclinat, este mai dificil de citit. Sursa: Federația finlandeză a deficienților de vedere.

Ghiduri audio

Simbolul pentru ghid audio poate fi folosit în spațiile culturale unde informațiile privind lucrările expuse sunt disponibile pentru a fi ascultate prin căști.

Câinii utilitari sunt bineveniți

Un câine utilitar poate fi un câine-ghid, un câine de asistență sau un câine pentru nevăzători. Câinilor utilitari li se permite să însoțească utilizatorii lor în toate locurile, dar acest simbol poate fi folosit pentru a indica faptul că în spațiul respectiv câinii utilitari sunt bineveniți în mod special. Un loc de odihnă pentru câini într-o clădire poate fi indicat prin combinarea acestui simbol cu semnul de parcare "P".

Ascultă

Simbolul pentru a asculta poate fi utilizat pe un site de internet pentru a indica faptul că textul poate fi ascultat, sau la stațiile de cale ferată sau de autobuz pentru a indica un calendar audio de transport sau servicii de informații de transport.

Toaletă accesibilizată sau adaptată

Lățimea ușii unei toalete accesibilizate este de cel puțin 85 cm. În toaletă, trebuie să existe spațiu liber de 1,5 m x 1,5 m pentru ca un scaun cu roțile să se poată întoarce. Trebuie să existe spațiul liber de 80 cm în ambele părți ale scaunului de toaletă.

Lift accesibil

Măsurile unui lift accesibil ar trebui să fie de cel puțin 140 cm x 110 cm. Lățimea ușii de 90 de cm. Înălțimea maximă a butoanelor este de 90-110 cm de la pământ.

Lift/Platformă pentru scaunul cu rotile

Lift pentru scări

Rampă

Parcare accesibilă

Dizabilitate ascunsă

Anexa 1: cadrul legal, norme și reglementări

- Decizie ANCOM nr. 160/2015 privind stabilirea unor măsuri adresate utilizatorilor finali cu dizabilități
- Legea nr. 50/1991, actualizată 2014, privind autorizarea executării lucrărilor de construcții, actualizată prin Legea 127/2013 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 121/2011 pentru modificarea și completarea unor acte normative
- Normativ privind adaptarea clădirilor civile și spațiului urban la nevoile individuale ale persoanelor cu handicap, indicativ NP 051 – 2012 – Revizuire NP 051/2000 elaborat de Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” București, Anexă la Ordinul viceprim-ministrului, ministrul dezvoltării regionale și administrației publice, nr 189-2013, Monitorul Oficial al României, nr. 121 bis, 5 martie 2013
- ORDONANTA nr. 21 din 30 august 2011 privind înființarea Autorității Metropolitane de Transport București, Emitent: GUVERNUL României, Publicat în Monitorul Oficial nr. 623 din 1 septembrie 2011. Data intrării în vigoare: 04 Septembrie 2011
- Legea nr.221/2010 pentru ratificarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, adoptată la New York de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 13 decembrie 2006, Monitorul Oficial al României Partea I, nr. 792 din 26/11/2010
- HOTĂRÂREA nr. 884 din 29 iulie 2009 pentru modificarea și completarea Normelor metodologice privind modalitatea de acordare a drepturilor la transport interurban gratuit persoanelor cu handicap, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 680/2007
- Codul de proiectare seismică - Partea a III-a Prevederi pentru evaluarea seismică a clădirilor existente, indicativ P 100-3/2008, aprobat cu O.M.D.R.L. nr. 704/09.09.2009, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 647 bis/01.10.2009
- Ghidul privind realizarea paginilor WEB pentru administrația publică centrală și locală din România, 2008, Guvernul României, Ministerul Comunicațiilor și Tehnologiei Informației
- Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată cu modificările și

completările ulterioare, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1006 din 18.12.2006

- NORME METODOLOGICE din 14 martie 2007 de aplicare a prevederilor Legii nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, aprobate prin Hotărârea 268/2007
- ORDIN nr. 1640 din 1 august 2007 pentru aprobarea Metodologiei de autorizare a interpreților limbajului mimico-gestual și a interpreților limbajului specific persoanei cu surdocecitate
- Norme metodologice din 28 iunie 2007 privind modalitatea de acordare a drepturilor la transport interurban gratuit persoanelor cu handicap, adoptate prin Hotărârea 680/2007
- Legea nr. 10/1995 privind calitatea în construcții, cu modificările ulterioare, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 12 din 24.01.1995

Anexa 2: grilă de verificare a accesibilității

Selecție din Normativul privind adaptarea clădirilor civile și spațiului urban la nevoile individuale ale persoanelor cu handicap, indicativ NP 051-2012, (ANEXA F).

Textul integral poate fi consultați aici: http://www.mdrap.ro/userfiles/reglementari_tehnice_O189.pdf

SPAȚIU URBAN ACCESIBIL

Căii de acces pietonale

- Calea pietonală - trotuar, drum, alee, potecă - este liberă de obstacole?
- Există diferențe de nivel preluate doar cu trepte sau borduri?
- Calea de acces pietonală este dimensionată corespunzător?
- Suprafața de călcare a căilor de acces pietonale este plană, netedă, rigidă, stabilă, cu un finisaj antiderapant?
- Dacă traseul este în pantă, aceasta este conformată corespunzător?
- Zona adiacentă traseului pietonal prezintă pericol de accidentare prin cădere?

Parcaje

- Există facilități de parcare pentru persoanele cu dizabilități?
- Locurile de parcare pentru persoane cu dizabilități sunt semnalizate corespunzător?
- Parcajul pentru persoane cu dizabilități se află în apropierea accesului principal?
- Numărul locurilor de parcare rezervate persoanelor cu dizabilități este suficient raportat la numărul total al locurilor de parcare?

Transport public

- Există posibilitatea de acces utilizând transportul public?
- Vehiculele și stațiile acestora sunt conformate corespunzător pentru a fi utilizate de către persoanele cu dizabilități?
- Există posibilitatea de acces și parcare pentru vehicule precum microbuze și autocare echipate pentru a transporta persoane care utilizează fotoliu rulant?

SPAȚIU CONSTRUIT ACCESIBIL

Accesul în clădiri — rampe de acces

- Există un traseu complementar, acolo unde diferențele de nivel sunt preluate cu trepte?
- Este înclinarea rampelor corespunzătoare utilizării de către persoane cu dizabilități (pantă recomandată de 5% - max. 8%)?
- Există platforme intermediare de odihnă, manevră și așteptare la rampele mai lungi de 10.00 m? Au acestea dimensiunile corespunzătoare?
- Sunt rampele protejate de balustrade și reborduri la diferențe de înălțime de peste 30 cm?
- Finisajul rampei este antiderapant?
- Este suprafața rampei liberă de obstacole ?
- Amplasarea rampelor și semnalizarea lor este ușor de identificat?
- Există posibilitatea accesului în clădire a persoanelor cu dizabilități legat de deplasare?
- Scări
- Este prevăzută câte o mână curentă pe fiecare latură a scării?
- Lățimea liberă a scării și podestelor este suficientă?
- Dimensiunile treptelor și contratreptelor sunt corespunzătoare?
- Finisajul treptelor și podestelor este antiderapant?
- Există podeste intermediare de odihnă la mai mult de 12 trepte?
- Elementele de avertizare tactilo-vizuală sunt amplasate corespunzător?

Echipamente destinate circulației verticale

- Există posibilitatea accesului la etaj a persoanelor cu dizabilități de deplasare?
- Există suprafețe de manevră corespunzătoare în fața accesului în ascensoare sau adiacent platformelor de ridicare?
- Conformarea cabinei ascensorului permite accesul în interior al persoanelor cu dizabilități?
- Tablourile de comandă, interioare cabinei sau din afara cabinei, precum și tablourile de comandă ale platformelor de ridicare sunt conformate și amplasate corespunzător pentru utilizarea lor de către persoanele cu dizabilități?

- Există obstacole sau trepte pe traseul coridoarelor de acces?
- Coridoarele au dimensiuni corespunzătoare?
- Există prevăzute suprafețe de manevră cu dimensiuni corespunzătoare?
- Pardoseala are un finisaj plan și antiderapant?
- Există o iluminare adecvată?

Uși

- Au ușile lățimea necesară pentru a permite accesul persoanelor cu dizabilități?
- Direcția de deschidere a ușilor este corectă?
- Există praguri > 1,5 cm?
- Există sisteme de acționare accesibile?
- Există spații de manevră dimensionate corespunzător în dreptul ușilor?
- Există suprafețe vitrate în foile de ușă ?
- Există uși de acces din sticlă, integrate unor suprafețe vitrate de mari dimensiuni, fără parapet - tip vitrină?

Grupuri sanitare

- Există un grup sanitar accesibil persoanelor cu dizabilități?
- Traseul până la grupul sanitar accesibil este la rândul său accesibil?
- Obiectele sanitare sunt conformate pentru a fi utilizate de către persoanele cu dizabilități?
- Pardoseala grupului sanitar este antiderapantă chiar și atunci când este udă?
- Există sisteme de alarmare și semnalizare?
- Spațiul de manevră din grupul sanitar și cel din zona accesului în grupul sanitar este suficient?
- Sensul de deschidere a ușii grupului sanitar sau băii amenajate și echipate pentru accesibilitate este către exterior?

Referințe

1. Cuvântul handicap datează de peste 400 de ani, iar istoria lui a fost legată de cerșetorie, de jocuri de noroc și sport, în mod deosebit de întreceri de cai (pariuri). În sec. 18, în cursele de cai, "handicap" era un dezavantaj impus celui mai bun cal, cu scopul de a egaliza șansele cu ceilalți concurenți, de obicei prin punerea unei greutăți sub șaua calului.
2. Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CDPD), ratificată de România prin Legea nr. 221/2010
3. Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități, ratificată prin Legea nr. 221/2010 pentru ratificarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, <http://www.lexex.ro/Legea-221-2010-108508.aspx>
4. Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, Buletin statistic trimestrial, decembrie 2014, <http://www.mmuncii.ro/j33/index.php/ro/transparenta/statistici/buletin-statistic>
5. idem
6. Rapoartele periodice ale Academic Network of European Disability Experts (A.N.E.D) și University of Leeds (Indicators of Disability Equality in Europe)
7. Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile: www.fdsc.ro
8. România literară numărul 39 din 2002 "Societatea Civilă de Nicolae Manolescu", accesat 10 Aprilie 2012, Nicolae Manolescu
9. Sursa: http://www.fndc.ro/comunitate/societatea_civila.html
10. Eurobarometrul constă într-o serie de sondaje de opinie publică derulate de Comisia Europeană, rezultatele sondajelor fiind publicate de Direcția Generală de Comunicare a Comisiei Europene.
11. Registrul ONG este întocmit de Ministerul Justiției. Se poate consulta aici: <http://www.just.ro/MinisterulJusti%C8%9Biei/RegistrulNa%C5%A3ionalONG/tabid/91/Default.aspx>
12. Indexul Sustenabilității Organizațiilor Societății Civile 2013 – România, 2014, http://www.fdsc.ro/library/files/indexusaid_romania2013.pdf
13. Ghidul de bune practici pentru o bună interacțiune cu persoanele cu dizabilități, Raluca Oancea & Chris van Maanen, Rock solid Foundation, the Netherlands, Tineret în Acțiune, 2013 poate

fi accesat aici: https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-1055/GUIDANCEHandbookRO.pdf

- 14.** Normativ privind adaptarea clădirilor civile și spațiului urban la nevoile individuale ale persoanelor cu handicap, indicativ NP 051 – 2012 – Revizuire NP 051/2000, Anexă la Ordinul Ministerului dezvoltării regionale și administrației publice nr. 189-2013, Monitorul Oficial al României, nr. 121 bis, 5 martie 2013.
- 15.** Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap republicată cu modificările și completările ulterioare, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1006 din 18.12.2006
- 16.** Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice: Pensia de invaliditate se cuvine persoanelor care și-au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, din cauza: a) accidentelor de muncă și bolilor profesionale, conform legii; b) neoplaziilor, schizofreniei și SIDA; c) bolilor obișnuite și accidentelor care nu au legătură cu munca.
- 17.** Sunt considerate persoane vârstnice persoanele care au împlinit vârsta de pensionare stabilită de lege în conformitate cu Legea nr. 17/2000, lege privind asistența socială a persoanelor vârstnice, republicată în 2007
- 18.** PROIECT DE RAPORT referitor la o agendă pentru pensii adecvate, sigure și viabile (2012/2234(INI)), Comisia pentru ocuparea forței de muncă și afaceri sociale, Raportoare: Ria Oomen-Ruijten, 19.11.2012, http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/empl/pr/918/918458/918458ro.pdf
- 19.** Sursa: VIAȚĂ LUNGĂ, ACTIVĂ ȘI ÎN FORȚĂ -- Promovarea îmbătrânirii active în România, Rețeaua pentru dezvoltare umană Regiunea Europa și Asia Centrală, iunie 2014, Document al Băncii Mondiale
- 20.** Legea nr. 50/1991, privind autorizarea executării lucrărilor de construcții, republicată în 2008 și modificată ultima dată în 2014.
- 21.** eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:131E... Comunicarea Comisiei Europene către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor - Strategia europeană 2010-

- 2020 pentru persoanele cu handicap: un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere, COM(2010) 636 final
- 22.**Regulamentul (CE) 1107/2006, disponibil la: [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-12-422_ro.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-422_ro.htm)
 - 23.**Textul Regulamentului este disponibil online la: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007R1370&from=EN>
 - 24.**A se vedea lista cu țările exceptate de la aplicarea Regulamentului nr. 1371/2007, disponibilă la: http://ec.europa.eu/transport/themes/passengers/rail/doc/summary_table.pdf
 - 25.**Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, publicată în MO nr. 1006/2006, republicată în 2008, art. 23.
 - 26.**A se vedea harta rețelei de metrou din municipiul București, disponibilă la: http://www.metrorex.ro/harta_p777-1
 - 27.**Ministerul Comunicațiilor și Societății Informaționale (MCSI): <http://www.mcsi.ro/Minister/Domenii-de-activitate-ale-MCSI/Comunicatii-electronice>
 - 28.**http://www.mcsi.ro/Minister/Domenii-de-activitate-ale-MCSI/Tehnologia-Informatiei/Ghiduri-IT-%281%29/Realizarea-paginilor-web-pentru-autoritatile-si-in/MCTI_-_Ghid_website_2008
 - 29.**Legea nr 221-2010 pentru ratificarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, adoptată la New York de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 13 decembrie 2006, MO, Partea I, nr. 792 din 26/11/2010
 - 30.**Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap
 - 31.**North Carolina State University, Principiile designului universal, document disponibil aici: http://www.ncsu.edu/ncsu/design/cud/about_ud/udprinciplestext.htm
 - 32.**www.unicef.org/.../SOWC_2013_-_Figure_-_A..., preluare din Johan Borg, International Organization for Standardization , 2008, traducere neoficială, http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=53782
 - 33.**Raport de audit al accesibilității spațiului public urban București, Râmnicu Vâlcea, Arad Iulie - August 2014, Active Watch, Motivation Romania, Light into Europe, Proiect finanțat prin granturile SEE 2009 - 2014, în cadrul Fondului ONG în

România

34. Sursa: <http://www.accesibil.org/ro/>
35. Sursa: <http://2013.incluziune.org> 11.03.15
36. Sursa: <http://turism.gov.ro/premiul-european-de-excelenta-pentru-turism-accesibil/> Publicat la 18/11/2013
37. Proiectul EDEN, inițiat de Comisia Europeană, promovează modele de dezvoltare a turismului durabil în Europa. Scopul este să crească vizibilitatea destinațiilor europene emergente, să creeze o platformă pentru schimbul bunelor practici în Europa și să promoveze construirea unei rețele între destinațiile premiate.
38. Access City Award 2014- http://ec.europa.eu/justice/events/access-city-award-2015/index_ro.htm. Regulament de participare aici: http://ec.europa.eu/justice/events/access-city-award-2015/files/participation-rules-and-registration_ro.pdf
39. Studiu internațional privind implementarea Convenției privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Focus: Accesibilitate, Zero Project Report 2014 , Sursa: <http://zeroproject.org/indicator-type/accessibility-2014/>
40. Ghid de bune practici pentru o bună interacțiune cu persoanele cu dizabilități, Raluca Oancea & Chris van Maanen, Rock solid Foundation, the Netherlands, Tineret în Acțiune, 2013 , https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-1055/GUIDANCEHandbookRO.pdf

Bibliografie

- Access City Award 2014-European cities responding to the accessibility needs of ALL citizens, European Commission – Access City Award 2014- http://ec.europa.eu/justice/events/access-city-award-2015/index_ro.htm
- Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități, ratificată de România prin Legea nr. 221/2010, <http://www.legex.ro/Legea-221-2010-108508.aspx>
- Ghid de bune practici pentru o bună interacțiune cu persoanele cu dizabilități, Raluca Oancea & Chris van Maanen, Rock solid Foundation, the Netherlands, Tineret în Acțiune, 2013, https://www.saltoyouth.net/downloads/toolbox_tool_download-file1055/GUIDANCEHandbookRO.pdf
- Ghidul de accesibilitate WEB, <http://www.mcsi.ro/Minister/Domenii-de-activitate-ale-MCSI/Tehnologia-Informatiei/Ghiduri-IT-%281%29/Realizarea-paginilor-web-pentru-autoritatile-si-in/MCTI - Ghid website 2008>
- Indexul Sustenabilității Organizațiilor Societății Civile 2013 – România, 2014, USAID și FDSC, http://www.fpsc.ro/library/files/indexusaid_romania2013.pdf
- Normativ privind adaptarea clădirilor civile și spațiului urban la nevoile individuale ale persoanelor cu handicap, indicativ NP 051 – 2012 – Revizuire NP 051/2000: http://www.mdrap.ro/userfiles/reglementari_tehnice_O189.pdf
- Raport de audit al accesibilității spațiului public urban București, Râmnicu Vâlcea, Arad, Iulie - August 2014, Active Watch, Motivation Romania, Light into Europe, Proiect finanțat prin granturile SEE 2009 – 2014, în cadrul Fondului ONG în România, <http://www.activewatch.ro/Assets/Upload/files/Raportauditurban.pdf>
- Registrul ONG întocmit de Ministerul Justiției, <http://www.just.ro/MinisterulJusti%C8%9Biei/RegistrulNa%C5%A3ionalONG/tabid/91/Default.aspx>

Material realizat în cadrul proiectului „TOATE drepturile fundamentale pentru TOATE persoanele cu dizabilități!”, desfășurat în perioada iunie 2014 – aprilie 2016 și finanțat prin granturile SEE 2009 – 2014, în cadrul Fondului ONG în România.

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a granturilor SEE 2009 – 2014. Pentru informații oficiale despre granturile SEE și norvegiene accesați www.eeagrants.org și www.fondong.fdsc.ro